BIJSTANDSVERDEEL-MODEL 2024

Technisch achtergronddocument schattingsfase

NOTITIE

seo • economisch onderzoek

atlas research

AUTEURS
WOUTER VERMEULEN, TIM SCHWARTZ, JOERI ATHMER, NIENKE DIJKSTRA, MENNO POMP (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK), MARTEN MIDDELDORP, FRANCINE BUREMA, JORAN VELDKAMP (ATLAS RESEARCH)

IN OPDRACHT VAN
MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

AMSTERDAM, SEPTEMBER 2023

Inhoudsopgave

1	Inleiding		1
2	Doorontwikkeling van het model		3
	2.1	Overzicht van de aanpassingen	3
	2.2	Gevolgen voor de coëfficiënten in het model	6
	2.3	Gevolgen voor de modelprestaties	10
	2.4	Conclusies	16
3	Regulier onderhoud		17
	3.1	Regulier onderhoud van de volumecomponent	17
	3.2	Regulier onderhoud van de prijscomponent	21
	3.3	Conclusies	21
4	Ontwikkelingen sinds het schatten van model 2023		22
	4.1	Ontwikkeling in bijstandsafhankelijkheid	22
	4.2	Ontwikkeling in de prijs per uitkering	28
	4.3	Conclusies	31
5	Schatting van het model		33
	5.1	Schattingsresultaten	33
	5.2	Plausibiliteit	38
	5.3	Conclusie	46
Bijlage A	Beschrijving van het model		49
Bijlage B	Gehanteerde normbedragen		52
Bijlage C	Exacte gewichten uit de schattingsmodellen		55

1 Inleiding

Met de komst van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 werden gemeenten volledig financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijstand. Zij ontvangen hiervoor een budget vanuit het Rijk. Gemeenten mogen overschotten op hun budget behouden en worden zo gestimuleerd tot effectief beleid om de bijstandsuitgaven zo laag mogelijk te houden. Voor de bepaling van het budget is het van belang om een verdeelmodel te hebben dat, gegeven objectieve kenmerken, een zo goed mogelijke inschatting maakt van de noodzakelijke bijstandsuitgaven van een gemeente.

Het ministerie van SZW werkt met een objectief verdeelmodel om de noodzakelijke bijstandsuitgaven in te schatten. Het model bestaat uit twee delen: de ontvangst van een uitkering (volumecomponent) en de hoogte van de uitkering (prijscomponent). De volumecomponent schat de kans op bijstand van een huishouden in op basis van objectieve factoren. De prijscomponent schat de hoogte van de uitkering, als fractie van het wettelijke normbedrag voor het huishouden, in op basis van objectieve factoren. De combinatie van de volume- en de prijscomponent resulteert in een voorspeld bijstandsbudget voor ieder huishouden. De som van deze voorspelde budgetten over alle huishoudens in een gemeente geeft een voorspeld gemeentelijk budget.

Onderzoeksvraag

Het ministerie van SZW wil het bijstandsverdeelmodel jaarlijks opnieuw laten schatten en actualiseren op basis van zo recent mogelijke data. Het uitgangspunt is om het verdeelmodel voor budgetjaar 2024 stabiel te houden. Regulier onderhoud kan nodig zijn, bijvoorbeeld wanneer definities in de brondata wijzigen. Gemaakte keuzes in het reguliere onderhoud en gevolgen daarvan voor de budgetverdeling dienen zoveel mogelijk in beeld te worden gebracht. Daarnaast leiden Vermeulen et al. (2023a) een nieuwe voorkeursspecificatie af voor het model, op basis van diverse eerdere onderzoeken. De gevolgen van deze doorontwikkeling voor 2024 zijn hier onderzocht.

Doorontwikkeling bijstandsverdeelmodel

In de afgelopen jaren heeft het ministerie van SZW een aantal onderzoeken uit laten voeren, die verder gingen dan het reguliere onderhoud. Middeldorp et al. (2022) hebben een verbetertraject uitgevoerd voor de regiokenmerken. Vermeulen et al. (2022a) hebben onderzoek gedaan naar objectieve verklaringen voor gemeenten met grote meerjarige tekorten of overschotten op het bijstandsbudget. Vermeulen et al. (2023a) vertalen de uitkomsten van deze onderzoeken naar het bijstandsverdeelmodel en onderzoeken daarnaast een aantal andere verfijningen. De voorkeursspecificatie neemt de meeste veranderingen in de regiokenmerken uit Middeldorp et al. (2022) over. Er komen meerdere kenmerken over gezondheid bij. De verklaringskracht van het model verbetert hierdoor voor 2023 aanzienlijk op huishoudniveau en beperkt op gemeenteniveau.

Onderzoeksaanpak schattingsfase

In de schattingsfase is een analysebestand samengesteld met daarin de bijstandsafhankelijkheid op huishoudensniveau en allerlei achtergrondkenmerken van het huishouden, zoals huishoudenssamenstelling, vermogen, uitkeringsafhankelijkheid, leeftijd, migratieachtergrond en zorggebruik. Hieraan zijn regiokenmerken gekoppeld die van invloed zijn op het bijstandsgebruik. De peildatum van het bestand is januari 2021.

Het bestand is zoveel mogelijk hetzelfde opgebouwd als model 2023, maar heeft daarnaast wat veranderingen ondergaan vanwege de doorontwikkeling van het model. Daarnaast is op een aantal kenmerken regulier onderhoud uitgevoerd. Regulier onderhoud kan noodzakelijk zijn als gevolg van wijzigingen in brongegevens of beschikbaarheid van de gegevens. Ook veranderingen in wet- en regelgeving kunnen doorwerken in het

verdeelmodel. Uitgangspunt is steeds om het model zoveel mogelijk te laten aansluiten bij het model dat in eerdere jaren is gebruikt.

Vervolgens zijn er modellen geschat voor het bijstandsvolume en de prijs. De plausibiliteit van de uitkomsten is op verschillende manieren getoetst en de veranderingen ten opzichte van 2023 zijn in kaart gebracht.

Gevolgen COVID-19 pandemie per model 2024 zichtbaar in de gegevens

Door de peildatum van januari 2021 zijn de uitkomsten mogelijk beïnvloed door de COVID-19 pandemie ('corona'). Er is voor gekozen om hier in het model geen rekening mee te houden. Het gevolg is dat gemeenten die door de invloed van corona in de data eventueel een voor- of nadeel ervaren, hier niet direct voor worden gecompenseerd. Tijdens de pandemie is er ook geen rekening gehouden met de mogelijke invloed van corona op het bijstandsgebruik, het model is toen geschat op peiljaren 2017 en 2018. Gemeenten die nu gunstiger uit het model komen vanwege corona ondervonden daar destijds waarschijnlijk een nadeel van. De gevolgen van corona voor model 2024 staan beschreven in hoofdstuk 4.

Opbouw van deze rapportage

Deze notitie beschrijft de schattingsfase en de uitkomsten van onderzoek naar gevolgen van de doorontwikkeling van het model voor de verklaringskracht en de stabiliteit van de budgetten in 2024. Hoofdstuk 3 beschrijft het reguliere onderhoud. Het vierde hoofdstuk gaat in op ontwikkelingen in bijstandsgebruik en modelkenmerken sinds het schatten van model 2023. Hoofdstuk 5 bevat de schattingsresultaten en laat zien hoe voorspelde uitkomsten zich verhouden tot het aantal daadwerkelijke huishoudens met bijstand en de gerealiseerde bijstandsuitgaven in 2021. Daarnaast worden hier de veranderingen in het budget besproken. Bijlage A bevat een nadere beschrijving van het model. De gehanteerde normbedragen staan in Bijlage B en de exacte schattingsgewichten in Bijlage C.

Andere rapportages over de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2024

Tegelijk met deze notitie verschijnen er een aantal andere rapportages over de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2024. Vermeulen et al. (2023b) beschrijft de actualisatiefase waarin de geschatte gewichten worden toegepast op gegevens die zo actueel mogelijk zijn om tot een berekening van de budgetten te komen. Deze notitie laat ook zien hoe de budgetten veranderen ten opzichte van de verdeling voor 2023 en hoe deze budgetten zich verhouden tot uitgaven in 2022. Samen vormen de twee notities de technische achtergronddocumentatie voor de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2024. Daarnaast verschijnt een hoofdrapport dat de belangrijkste uitkomsten en veranderingen ten opzichte van de verdeling in 2023 op een toegankelijke manier beschrijft (Vermeulen et al., 2023c). Een interactieve budgettool geeft cijfermatig inzicht in de totstandkoming van de budgetten op gemeenteniveau.

2 Doorontwikkeling van het model

Onlangs is onderzoek gedaan naar een verbeterde versie van het bijstandsverdeelmodel, die kan worden toegepast bij de budgetverdeling voor 2024 (Vermeulen et al., 2023a). Het rapport bouwt voort op een aantal onderzoek die het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in de afgelopen jaren heeft laten uitvoeren en bevat daarnaast een aantal additionele verfijningen. De voorgestelde aanpassingen zijn voor gegevens van model 2021 en 2023 getoetst aan de hand van het toetsingskader en hebben geleid tot een nieuwe voorkeurspecificatie. Gezien het tijdpad voor aanpassing van de regelgeving was het niet mogelijk om de effecten van de voorkeurspecificatie al door te rekenen voor model 2024.

Dit hoofdstuk presenteert daarom alsnog de gevolgen van de nieuwe voorkeursspecificatie voor model 2024. Daarbij vergelijken we voor model 2024 de uitkomsten van de nieuwe voorkeursspecificatie met uitkomsten van de originele specificatie (zoals in model 2023). Voor beide specificaties gebruiken we cijfers van model 2024. Een aantal aanpassingen op basis van het regulier onderhoud is hierin nog niet meegenomen. Dit geldt in het bijzonder voor de aanpassing van de vermogensgrenzen en veranderingen in migratieachtergrond. Deze aanpassingen komen aan bod in het volgende hoofdstuk.

De volgende paragraaf vat de aanpassingen van het model samen. In Paragraf 2.2 bespreken we de schattingsresultaten voor de twee specificaties. Paragraaf 2.3 brengt gevolgen voor modeluitkomsten in kaart en Paragraaf 2.4 concludeert.

2.1 Overzicht van de aanpassingen

In de afgelopen jaren heeft het ministerie van SZW een aantal onderzoeken uit laten voeren, die verder gingen dan het reguliere onderhoud. In het bijzonder hebben Middeldorp et al. (2022) een verbetertraject uitgevoerd voor de regiokenmerken. Naast aanpassingen in de berekeningswijze van de regiokenmerken gaat dit onderzoek in op mogelijkheden tot actualisatie en verbetering van externe gegevensbronnen zoals reistijdenmatrices, vervalcurves en grenspendel. De onderzoekers operationaliseren deze aanpassingen voor vier van de vijf indicatoren en laten zien dat op inhoudelijke gronden (actualiteit, validiteit, complexiteit en stabiliteit) een verbetering ten opzichte van de huidige operationalisaties mogelijk is. Een directe toepassing hiervan op de verdeling voor 2023 bleek echter niet tot betere modelprestaties te leiden (Vermeulen et al., 2022b). Daarom konden de aanpassingen uit dit traject niet direct worden doorgevoerd.

Daarnaast is onderzoek gedaan naar objectieve verklaringen voor gemeenten met grote meerjarige tekorten of overschotten op het bijstandsbudget (Vermeulen et al., 2022b). Hieruit blijkt systematische samenhang met een aantal objectieve kenmerken, zoals bijvoorbeeld stapelingsproblematiek gerelateerd aan schulden en criminaliteit. Dit geldt in het bijzonder voor de kenmerken stedelijkheid of centrumfunctie, omdat veel van die kenmerken hiermee samenhangen. Het onderzoek levert ook een aantal andere relevante kenmerken op, zoals uitgevallen studenten met psychische problematiek en langdurig bijstandsgebruik. Dit onderzoek gaat echter over een beperkt aantal gemeenten en liet daarom ook geen directe vertaalslag naar het bijstandsverdeelmodel toe.

In het onderzoek naar de doorontwikkeling van model 2024 staat de vertaalslag van deze onderzoeken centraal (Vermeulen et al.,2023a). Daarnaast is een aantal andere verfijningen van het model onderzocht. Tabel 2.1 geeft de modelaanpassingen weer die hieruit voortkomen.

Tabel 2.1 Overzicht wijzigingen doorontwikkeling model 2024

Naam kenmerk	Vervangt onderstaande variabele
Huishoudkenmerken	
Zorgkosten boven € 5.000	Zorgkosten boven de €50.000
Zorgkosten voor hulpmiddelen	
Zorgkosten voor ziekenhuisbezoek	
Bovengemiddelde huisartskosten	
Verleden met ggz-kosten	
Verleden met zorgkosten boven de € 5.000	
Voormalig student met psychoproblematiek	
Medicijnen tegen epilepsie en pijn	
HCI laag (inclusief zelfstandigen opgenomen in arbeidsverleden)	HCI laag (arbeidsverleden enkel gebaseerd op loondienst)
HCI midden/hoog (inclusief zelfstandigen opgenomen in arbeidsverleden)	HCI midden/hoog (arbeidsverleden enkel gebaseerd op loondienst)
HCI laag (inclusief zelfstandigen opgenomen in arbeidsverleden) * gezondheidsproblemen (inclusief medicijnen tegen epilepsie en pijn)	HCI laag (arbeidsverleden gebaseerd op loondienst) in hh & gezondheidsproblemen in hh
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen (inclusief medicijnen tegen epilepsie en pijn) in hh	Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh
Regiokenmerken	
Beschikbaarheid van werk op PC-4 niveau (meerdere aanpassingen)	Beschikbaarheid van werk op gemeenteniveau
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk op PC-4 niveau (meerdere aanpassingen)	Beschikbaarheid van laaggeschoold van werk op gemeenteniveau
Werken onder niveau op PC-4 niveau (meerdere aanpassingen)	Werken onder niveau op gemeenteniveau
Buurt waar werken niet de norm is op buurtniveau (meerdere aanpassingen)	Buurt waar werken niet de norm is op gemeenteniveau
(verdwijnt uit het model)	Aandeel studenten
(verdwijnt uit het model)	WW-verleden (op huishoudniveau)

Bron: Vermeulen et al. (2023a)

De meeste verbeteringen in regiokenmerken kunnen worden doorgevoerd

Het onderzoek naar de doorontwikkeling laat zien dat de in Vermeulen et al. (2022a) gerapporteerde verslechtering van modelprestaties beperkt blijft als één van de aanpassingen uit Middeldorp et al. (2022) niet wordt doorgevoerd, namelijk de manier waarop concurrentie om bereikbare banen wordt gemodelleerd. In de voorkeursspecificatie vindt de concurrentie om bereikbare banen nog steeds plaats op de locatie van waaruit een persoon zoekt (de woonlocatie). Hoofdstuk 2 van Vermeulen et al. (2023a) bevat kaarten van de wijzigingen voor de kenmerken Beschikbaarheid van werk, Beschikbaarheid van laaggeschoold werk en Werken onder niveau. Zie Vermeulen et al. (2022a) voor een omschrijving van de wijzingen van het kenmerk Buurt waar werken niet de norm is.

Daarnaast maken het aandeel huishoudens met een werkloosheidsuitkering en het aandeel studenten op gemeenteniveau geen onderdeel meer uit van de voorkeursspecificatie. Het effect van het aandeel huishoudens met een werkloosheidsuitkering is namelijk niet stabiel en het aandeel studenten voegt al jaren nauwelijks iets toe aan de verklaringskracht van het model.

Op huishoudniveau bevat de voorkeursspecificatie meer kenmerken over gezondheid

Op huishoudniveau komen er diverse kenmerken over gezondheid door het toetsingskader. Nieuwe kenmerken op basis van gemaakte zorgkosten houden rekening met of een huishouden ziekenhuiszorg heeft ontvangen, hulpmiddelen gebruikt of een bovengemiddeld beroep op de huisarts heeft gedaan. De ondergrens in het kenmerk voor hoge zorgkosten is verlaagd van 50.000 euro naar 5.000 euro. Verder houdt de voorkeursspecificatie rekening met of huishoudens in het verleden hoge zorgkosten hebben gemaakt, of geestelijke gezondheidszorg hebben ontvangen.[1] Dit kan namelijk nog steeds doorwerken, als mensen hierdoor langdurig in de bijstand terecht zijn gekomen. Tenslotte bevat de voorkeursspecificatie nieuwe kenmerken voor medicijngebruik tegen epilepsie en pijn en voor uitgevallen studenten met psychoproblematiek.

Door bovenstaande aanpassingen in gezondheidskenmerken is de indicator voor gezondheidsproblemen die onderdeel is van de stapelingsindicatoren ook gewijzigd. Deze indicator geeft aan of iemand voldoet aan een van de volgende kenmerken: hoge zorgkosten, ggz-kosten, medicijnen tegen verslaving, medicijnen tegen bipolaire stoornissen, of medicijnen tegen depressie. Hierin is de grens voor hoge zorgkosten per model 2024 aangepast van 50.000 naar 5.000 euro. Daarnaast is medicijngebruik tegen epilepsie en pijn toegevoegd.

Daarnaast houdt de Human Capital Index (HCI) in de voorkeursspecificatie rekening met het arbeidsverleden van zelfstandigen. Dit gebeurde in het verleden niet. Het aandeel zelfstandigen dat terechtkomt in de klasse met een lage HCI en een hoge kans op bijstand neemt hierdoor aanzienlijk af. Deze aanpassing leidt echter niet tot een verbetering van de verklaringskracht op gemeenteniveau.

Prijscomponent blijft grotendeels gelijk

De bovenstaande wijzigingen hebben voornamelijk betrekking op de volumecomponent. Uit Vermeulen et al. (2023a) blijkt dat het doorvoeren van dezelfde wijzigingen in de prijscomponent te weinig bijdraagt aan het verbeteren van de verklaringskracht. Kenmerken die zowel in de volumecomponent en de prijscomponent zitten, maar zijn gewijzigd als gevolg van deze doorontwikkeling, zijn voor beide componenten gewijzigd en niet enkel voor de volumecomponent.[2]

De verklaringskracht op huishoudniveau verbetert aanzienlijk

De aanpassingen leiden voor 2023 tot een aanzienlijke verbetering van de verklaringskracht op huishoudniveau en een beperkte verbetering van de verklaringskracht op gemeenteniveau. Deze aanpassingen maken het model ook stabieler en budgetmutaties tussen 2021 en 2023 zijn kleiner dan in het uitgangsmodel. Voor 2021 zijn de modelprestaties van de voorkeursspecificatie op huishoudniveau ook beter, maar op gemeenteniveau slechter dan voor de uitgangsspecificatie. Het budgetaandeel van gemeenten verandert door de doorontwikkeling gemiddeld met vier procent. Deze verandering is vergelijkbaar met de gemiddelde budgetmutatie van de verdeling voor 2022

---

1 We gaan uit van een periode van tien jaar, waarvan het meest recente jaar correspondeert met het gebruikelijke peilmoment voor zorgkosten. Dit is een jaar eerder dan het peilmoment vanwege vertragingen in de datalevering. In de schattingsfase gaat het dus om de periode 2010-2020.

2 In Vermeulen et al. (2023a) was dit al gedaan voor de regiokenmerken, maar nog niet voor de aanpassing van de HCI.

naar de verdeling voor 2023 (de budgetmutaties in de actualisatiefase). Dit betekent dat de herverdeeleffecten van vergelijkbare grootte zijn als de budgetmutaties waar de gemeenten van jaar op jaar mee te maken krijgen.

2.2 Gevolgen voor de coëfficiënten in het model

De rest van dit hoofdstuk gaat over de gevolgen van de doorontwikkeling voor model 2024. Deze paragraaf vergelijkt modelcoëfficiënten voor de voorkeursspecificatie met een specificatie die zoveel mogelijk lijkt op model 2023. Een aantal aanpassingen op basis van het regulier onderhoud is hierin nog niet meegenomen. De coëfficiënten staan in Tabel 2.2.

Coëfficiënten van regiokenmerken nemen af

Allereerst valt op dat dat de coëfficiënten voor de regiokenmerken zijn afgenomen. Dit betekent dat het model minder gevoelig wordt voor veranderingen in regiokenmerken. De nieuwe specificatie bevat geen coëfficiënten meer voor Aandeel studenten en Aandeel WW.

Veel veranderingen in coëfficiënten van gezondheidskenmerken

Door het toevoegen van nieuwe gezondheidskenmerken veranderen coëfficiënten voor een aantal bestaande gezondheidskenmerken in het model ook fors. De coëfficiënten voor zowel de zorgkosten boven de 50.000/5.000 euro en ggz-gebruik nemen af. Een deel van het effect van deze kenmerken wordt opgepikt door de kenmerken over zorggebruik in het verleden. Daarnaast zorgt aanpassing van de ondergrens in het kenmerk hoge zorgkosten van 50.000 naar 5.000 euro ook voor een wijziging in de coëfficiënt. De coëfficiënten van kenmerken die betrekking hebben op het aantal groepen waarvoor medicijnen worden gebruikt nemen af. Het kenmerk Gebruikt meer dan 4 tot 6 medicijngroepen is insignificant.

Tabel 2.2 De nieuwe modelvariant zorgt voor verschuivingen in een aantal coëfficiënten

	Specificatie model 2023 voor modeljaar 2024		Voorkeursspecificatie op basis van doorontwikkeling modeljaar 2024	
Huishoudtypen				
Alleenstaande	Referentie			
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	1,0324	***	0,8414	***
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,4869	***	0,2410	***
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	0,0467		-0,2293	***
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,3094	***	-0,4406	***
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	-0,3545	***	-0,2322	***
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	-0,2217	***	-0,0542	
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,6479	***	-0,4359	***
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-1,1996	***	-0,8692	***
Paar, jongste kind 18-	-1,0857	***	-0,9231	***
Paar, jongste kind 18+	-1,7071	***	-1,4602	***

Paar zonder kinderen	-1,1932	***	-1,0160	***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,6401	***	-0,6279	***
Overig huishouden	0,1802	***	0,4165	***
Leeftijdsgroepen				
Leeftijd 18 tot 20 jaar in hh	Referentie			
Leeftijd 20 tot 25 jaar in hh	1,3613	***	1,3696	***
Leeftijd 25 tot 30 jaar in hh	1,8357	***	1,9069	***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in hh	2,0397	***	1,9388	***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in hh	2,3149	***	2,0798	***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in hh	2,7947	***	2,5917	***
Woonsituatie				
Corporatiewoning	1,5653	***	1,3323	***
Standplaats	1,4609	***	1,4384	***
Niet-westerse migratieachtergrond				
Geen migratieachtergrond in hh	Referentie			
Migratieachtergrond (Turkije) in hh	0,1583	***	0,2891	***
Migratieachtergrond (Suriname) in hh	0,2024	***	0,2878	***
Migratieachtergrond (Cariben in hh)	0,3296	***	0,4370	***
Migratieachtergrond (Marokko) in hh	0,4173	***	0,5474	***
Migratieachtergrond (Ghana) in hh	0,0604	*	0,1494	***
Migratieachtergrond (Somalië of Eritrea) in hh	1,2841	***	1,4553	***
Migratieachtergrond (overig Afrika) in hh	0,7310	***	0,8456	***
Migratieachtergrond (Afghanistan) in hh	1,1067	***	1,2400	***
Migratieachtergrond (Irak) in hh	1,2144	***	1,3286	***
Migratieachtergrond (Syrië) in hh	2,1031	***	2,2040	***
Migratieachtergrond (Iran) in hh	0,8257	***	0,9112	***
Migratieachtergrond (China) in hh	-0,1614		-0,0301	
Migratieachtergrond (India) in hh	-0,7403	***	-0,6077	***
Migratieachtergrond (Overig niet-westers) in hh	0,2851	***	0,3631	***
Migratieachtergrond (voormalig Joegoslavië) in hh	0,3786	***	0,4564	***
Migratieachtergrond (voormalige Sovjet-Unie) in hh	0,2466	***	0,2991	***
Migratieachtergrond (Overig westers) in hh	-0,5162	***	-0,4847	***
Opleidingsniveau[a)]				
HCI onbekend in hh	referentie			
Lage HCI in hh	1,1680	***	1,0582	***
Middelbare/hoge HCI in hh	-1,6203	***	-2,1746	***
(V)SO/PrO in hh	0,8440	***	0,5990	***

Gezondheidsindicatoren				
Zorgkosten boven de € 50.000 (origineel) € 5.000 (nieuwe modelvariant) in hh	0,4944	***	0,1075	***
Verleden met hoge zorgkosten (boven €5.000) in hh			0,4628	***
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,8393	***	0,3286	***
Verleden met GGZ-zorg) in hh			0,6434	***
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,3127	***	0,1630	***
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,3786	***	0,1427	***
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,6344	***	0,4260	***
Gebruik medicijnen tegen epilepsie en pijn in hh			0,2763	***
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	Referentie			
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,1960	***	0,0168	
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,3578	***	0,0787	***
Gebruik 8 of meer medicijngroepen in hh	0,4690	***	0,1568	***
Bovengemiddelde huisartskosten in hh			0,0725	***
Kosten voor ziekenhuis gemaakt in hh			0,1232	***
Kosten voor hulpmiddelen gemaakt in hh			0,1673	***
Stapeling van problematiek				
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	0,1363	***	0,0995	**
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen [b)] in hh	0,0709	***	0,0247	*
HCI laag [a)] in hh & gezondheidsproblemen [b)] in hh	0,5206	***	0,3417	***
Voormalig student met psychoproblematiek			1,0162	***
Niet-rechthebbenden				
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	-2,3639	***	-1,9977	***
Alleenstaande, vermogen tot en met € 5.000, overwaarde boven € 50.000	-0,9475	***	-0,7354	***
Paar, vermogen boven € 10.000	-1,9557	***	-1,6212	***
Paar, vermogen tot en met € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,7777	***	-0,6677	***
Student (mbo/hbo/wo) in hh	-2,1716	***	-2,1730	***
WW-uitkering in hh	-1,4500	***	-2,4182	***

AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in hh	-4,2846	***	-4,5480	***
AO-uitkering (80%-100%) in hh	-4,4424	***	-4,5584	***
ANW-uitkering in hh	-5,9617	***	-5,7688	***
Ziektewetuitkering of wachtgeld in hh	-1,9240	***	-2,8876	***
Pensioenuitkering in hh	-0,6195	***	-0,8291	***
Vraagkant				
Werken onder niveau in gemeente [c)]	1,4250	***	1,2001	***
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	-0,2295			
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente	-9,0361	**		
Beschikbaarheid van werk in gemeente [c)]	-8,4396	***	-5,7404	***
Buurteffecten				
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is in gemeente o.b.v. 6-ppc gebieden [c)]	2,7689	***	1,9433	***
Overlast in de buurt	1,3225	***	1,6839	***
Constante	-0,2199		-1,8156	***
N	**7.214.044**		**7.214.044**	

De tabel geeft de coëfficiënten voor het originele model op basis van de specificatie zoals die was in model 2023 en vergelijkt deze met de coëfficiënten uit de nieuwe voorkeursspecificatie. Een aantal kenmerken hebben dezelfde benaming in de tabel maar verschillen inhoudelijk van elkaar:

a) Het inkomen van zelfstandigen is in de nieuwe modelvariant toegevoegd aan het arbeidsverleden van de HCI indicator. Zie voor de uitleg over de aanpassing het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a)

b) De gezondheidsindicator bevat in de nieuwe modelvariant ook het kenmerk medicijnen voor epilepsie en pijn

c) De regiokenmerken zijn in de nieuwe modelvariant anders gedefinieerd dan in het originele model 2023. Zo zijn de kenmerken niet meer op gemeenteniveau maar op PC4 niveau. Zie voor alle aanpassingen het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a)

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Andere veranderingen

Naast de aanpassingen voor regiokenmerken en gezondheidskenmerken vallen er nog een aantal andere verschuivingen op. Door de wijzigingen in het kenmerk HCI is voornamelijk de coëfficiënt voor het kenmerk HCI midden/hoog flink toegenomen. De coëfficiënten van een aantal kenmerken binnen de subgroep éénouder-moeder en eenouder-vader zijn niet significant terwijl dit bij het originele model wel het geval was. Omgekeerd is een aantal kenmerken nu wel significant in de voorkeursspecificatie en niet in de specificatie op basis van model 2023.

2.3 Gevolgen voor de modelprestaties

Deze paragraaf laat zien welke gevolgen de aanpassingen van het model hebben voor de verklaringskracht, afwijking in euro's, budgetmutaties en herverdeeleffecten. Het gaat in dit rapport om de uitkomsten van de schattingsfase. De resultaten kunnen dus niet één-op-één worden doorvertaald naar de actualisatiefase, waarin de uiteindelijke budgetverdeling voor 2024 wordt bepaald.

Tabel 2.3 Nieuwe modelspecificatie verbetert alleen de verklaringskracht op huishoudniveau

Verklaringskracht	AIC	% t.o.v. (1)	BIC	% t.o.v. (1)	GAA	% t.o.v. (1)
Origineel 2024 (1)	1.301.933		1.302.884		59,01	
Aanpassingen 2024						
Huishoudkenmerken	1.232.466	-5,3%	1.233.515	-5,3%	57,52	-1,49
Regiokenmerken	1.296.916	-0,4%	1.297.881	-0,31%	65,68	6,67
Combinatie	1.232.661	-5,3%	1.233.681	-5,24%	65,15	6,14

De tabel geeft de verklaringskracht weer op huishoudniveau (AIC en BIC) en de verklaringskracht op gemeenteniveau GAA. De aanpassing *huishoudkenmerken* toont de verandering in verklaringskracht voor alle aanpassingen van huishoudkenmerken. Voor de regel *regiokenmerken* gaat het enkel om de aanpassing van de regiokenmerken en bij de regel *combinatie* gaat het om de verandering in de verklaringskracht bij aanpassingen van zowel de huishoud- als regiokenmerken.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

De nieuwe modelspecificatie verbetert alleen de verklaringskracht op huishoudniveau

De aanpassingen in het model verbeteren enerzijds de verklaringskracht van het model op huishoudniveau, zie Tabel 2.4. De AIC en BIC nemen toe met bijna vijf procent. Anderzijds verslechteren de aanpassingen van het model de verklaringskracht op gemeenteniveau. De tabel laat verder zien dat de huishoudkenmerken het model verbeteren op zowel het huishoud- als het gemeenteniveau, maar dat aanpassingen van de regiokenmerken zorgt voor een verslechtering van de GAA. Dit beeld is anders dan voor 2021 en 2023, zie Vermeulen et al. (2023a). Voor 2023 verbeteren modelprestaties op zowel huishoud- als gemeenteniveau. Voor 2021 verslechteren de modelprestaties op gemeenteniveau, maar is het verschil minder groot. De afwijkende resultaten voor 2024 kunnen te maken hebben met de impact van corona op bijstandsgebruik. Hier houdt het model immers geen rekening mee

Tabel 2.4 De budgetaandelen van het nieuwe model sluiten minder goed aan op de uitgavenaandelen

Afwijking	gem	min	max	totaal	# kleiner dan -12,5%	# -12,5% tot -7.5%	# -7.5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
Specificatie model 2023 voor modeljaar 2024									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	10,1	-35,1	51,2	177	11	20	45	49	52
40.000 – 100.000 inwoners	7,2	-15,1	37,1	101	2	2	35	35	27
100.000 – 250.000 inwoners	5,6	-11,9	20,5	28	0	6	7	13	2
Meer dan 250.000 inwoners	4,7	-7,4	-0,5	4	0	0	4	0	0
Totaal	8,7	-35,1	51,2	310	13	28	91	97	81
Voorkeursspecificatie op basis van doorontwikkeling									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	11,4	-32,8	46,1	177	9	9	32	63	64
40.000 – 100.000 inwoners	8,0	-11,2	30,9	101	0	2	15	50	34
100.000 – 250.000 inwoners	6,2	-11,0	17,1	28	0	2	9	14	3
Meer dan 250.000 inwoners	7,3	-9,4	-3,3	4	0	3	1	0	0
Totaal	9,8	-32,8	46,1	310	9	16	57	127	101

De tabel toont de procentuele verandering tussen het objectieve budgetaandeel en uitgavenaandeel (peiljaar 2021) voor alle gebudgetteerde gemeenten.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Budget- en uitgavenaandelen sluiten minder goed op elkaar aan

In lijn met de minder goede modelprestaties sluiten budgetaandelen en uitgavenaandelen voor model 2024 minder goed op elkaar aan, wanneer we uitgaan van de voorkeursspecificatie. De afwijking in euro's[3] is gemiddeld ongeveer 8,7 procent, terwijl de afwijking in euro's voor het nieuwe model op 9,8 procent ligt. De grootste toename zit bij de vier grootste gemeenten.

De regiokenmerken verbeteren de stabiliteit van het model

Tabel 2.5 laat zien dat de doorontwikkeling leidt tot een verbetering van de stabiliteit van ongeveer tien procent. De budgetmutaties van jaar op jaar worden kleiner door de aanpassing van de regiokenmerken. Dit was ook een van de doelen van het verbetertraject voor de regiokenmerken, zie Middeldorp et al. (2022). De aanpassing van de huishoudkenmerken heeft nauwelijks effect op de stabiliteit.

Tabel 2.5 De aanpassing van de regiokenmerken verbetert de stabiliteit

Mutaties in reguliere budgetaandelen	procentuele (absolute) verandering budgetaandeel 2024 t.o.v. budgetaandeel 2023			
	Origineel	Huishoudkenmerken	Regiokenmerken	Combinatie
Gemeentegrootte				
15.000-40.000 inwoners	3,69	3,71	3,04	3,21
40.000-100.000 inwoners	2,77	2,85	2,36	2,58
100.000-250.000 inwoners	2,20	2,22	1,71	1,66
meer dan 250.000 inwoners	0,72	0,56	0,93	1,00
Totaal	3,22	3,25	2,67	2,84

De tabel toont de procentuele verandering in het budgetaandeel tussen model 2024 en model 2023 voor vier verschillende specificaties. Bij *origineel* gaat het om de budgetmutaties wanneer we voor beide modeljaren uitgaan van de originele specificatie van model 2023. *Huishoudkenmerken* toont de budgetmutaties tussen model 2024 en 2023 wanneer voor beide jaren alleen de huishoudkenmerken zijn aangepast. Hetzelfde geldt voor *regiokenmerken* waarbij alleen de regiokenmerken zijn aangepast. Bij de regel *combinatie* gaat het om de verandering in de verklaringskracht bij aanpassingen van zowel de huishoud- als regiokenmerken.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Daarnaast laat Tabel 2.6 zien dat de uitschieters in de budgetmutaties bij de nieuwe modelvariant minder sterk zijn. Het betreft hier de budgetmutaties van jaar op jaar waarbij de specificatie gelijk is gehouden. Wanneer we de nieuwe modelvariant hanteren voor model 2023 en model 2024 resulteert dit in kleinere budgetmutaties dan wanneer de oude modelvariant wordt gehanteerd voor model 2023 en model 2024.Vooral extreme uitschieters worden door de nieuwe modelvariant teruggedrongen. Zo zijn er bij de originele modelvariant nog uitschieters van meer dan dertig procent. Bij de nieuwe voorkeursvariant is de grootste uitschieter niet groter dan -13,7 procent.

[3] Bij afwijking in euro's spreken we over het procentuele verschil tussen het budgetaandeel en het uitgaven aandeel voor een specifiek modeljaar. Deze afwijking refereert naar euro's omdat het hier om verschillen in budgetten gaat in tegenstelling tot de afwijking in huishoudens waar het gaat over het verschil tussen het voorspeld aantal huishoudens en werkelijke aantal huishoudens.

Tabel 2.6 De uitschieters in de budgetmutaties worden kleiner bij de nieuwe modelvariant

Budgetmutaties	gem	min	max	totaal	# kleiner dan -12,5%	# -12,5% tot -7.5%	# -7.5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
Specificatie model 2023 voor modeljaar 2024									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	3,7	-17,8	34,4	177	1	12	75	86	3
40.000 – 100.000 inwoners	2,8	-10,8	15,8	101	0	5	42	53	1
100.000 – 250.000 inwoners	2,2	-5,8	5,8	28	0	0	13	15	0
Meer dan 250.000 inwoners	0,7	-0,5	1,9	4	0	0	2	2	0
Totaal	3,2	-17,8	34,4	310	1	17	132	156	4
Voorkeursspecificatie op basis van doorontwikkeling									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	3,2	-13,8	9,8	177	2	5	77	93	0
40.000 – 100.000 inwoners	2,6	-6,1	9,0	101	0	0	43	58	0
100.000 – 250.000 inwoners	1,7	-3,9	5,1	28	0	0	13	15	0
Meer dan 250.000 inwoners	1,0	-2,1	1,0	4	0	0	2	2	0
Totaal	2,8	-13,8	9,8	310	2	5	135	168	0

De tabel toont de procentuele verandering in het budgetaandeel tussen model 2024 en model 2023 voor de originele specificatie (bovenste gedeelte tabel) en de nieuwe voorkeursspecificatie (onderste gedeelte tabel)
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Herverdeeleffecten zijn vergelijkbaar met eerdere budgetmutaties van de actualisatiefase

Uit het onderzoek naar de doorontwikkeling blijkt dat de herverdeeleffecten van de nieuwe voorkeursspecificatie, geschat op model 2023, dezelfde ordegrootte hebben als de budgetmutaties tussen 2023 en 2021 (Vermeulen et al., 2023a) Tabel 2.7 laat zien dat gemeenten hun budgetaandeel in de schattingsfase voor model 2024 met gemiddeld 4,7 procent zien veranderen. Deze herverdeeleffecten vallen dus groter uit dan de budgetmutaties tussen 2024 en 2023. Tegelijk zijn ze met een gemiddelde van 4,7 procent niet van een andere orde dan de gemiddelde budgetmutaties uit in het verleden (4,3 procent voor de verdeling van 2023 en 4,1 procent voor de verdeling van 2022, op basis van de actualisatiefase).

Tabel 2.7 Herverdeeleffecten zijn vergelijkbaar met eerdere budgetmutaties van de actualisatiefase

Herverdeeleffecten	gem	min	max	totaal	# kleiner dan -12,5%	# -12,5% tot -7.5%	# -7.5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
	Voorkeursvariant t.o.v. specificatie op basis van model 2023								
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	5,2	-13,7	15,8	177	1	1	36	124	15
40.000 – 100.000 inwoners	4,1	-10,8	15,9	101	0	1	28	67	5
100.000 – 250.000 inwoners	3,6	-6,9	10,2	28	0	0	10	17	1
Meer dan 250.000 inwoners	3,2	-7,7	1,1	4	0	1	2	1	0
Totaal	4,7	-13,7	15,9	310	1	3	76	209	21

De tabel toont de procentuele verandering in het budgetaandeel tussen het originele model 2024 en de het model met de nieuwe voorkeursspecificatie.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Figuur 2.1 Het herverdeeleffect is kleiner voor gemeenten met een grotere afwijking in euro's

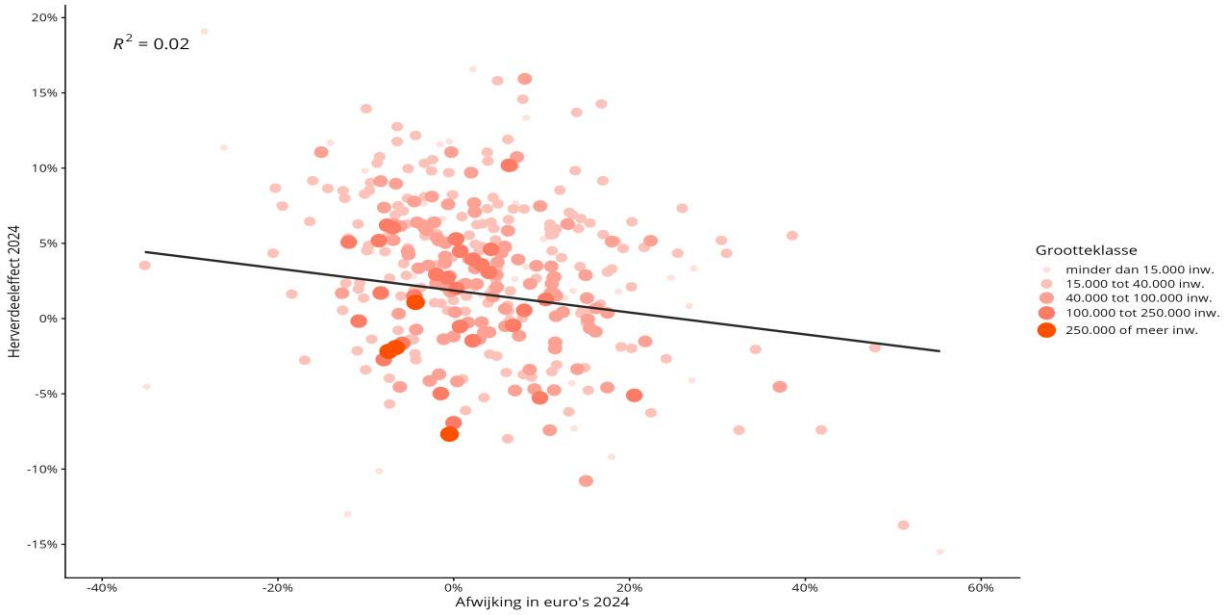

De figuur zet de afwijking in euro's[4], het procentuele verschil tussen het budgetaandeel en het uitgavenaandeel (peiljaar 2021), af tegen de herverdeeleffecten, het procentuele verschil in budgetaandelen tussen het originele model en de nieuwe voorkeursvariant, berekend op model 2024.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

4 Bij afwijking in euro's spreken we over het procentuele verschil tussen het budgetaandeel en het uitgaven aandeel voor een specifiek modeljaar. Deze afwijking refereert naar euro's omdat het hier om verschillen in budgetten gaat in tegenstelling tot de afwijking in huishoudens waar het gaat over het verschil tussen het voorspeld aantal huishoudens en werkelijke aantal huishoudens.

Figuur 2.1 laat zien dat het herverdeeleffect als gevolg van de doorontwikkeling voor model 2024 kleiner is voor gemeenten met een grotere afwijking in euro's. Gemeenten met een overschot gaan er door de doorontwikkeling vaker op achteruit dan gemeenten met een tekort. Tegelijk laat dit figuur ook een aanzienlijke spreiding zien. Er zijn veel gemeenten met een positieve afwijking die erop vooruitgaan en ook veel gemeenten met een negatieve afwijking die inleveren.

In Figuur 2.2 zien we dat het merendeel van de gemeenten in het oosten erop vooruitgaat in het nieuwe model. Hetzelfde geldt voor een groot aantal gemeenten in Brabant en Noord-Limburg. Daarentegen leveren grote steden, gemeenten in het Noorden en in Noord-Holland juist relatief vaak in.[5]

Figuur 2.2 Veel gelijkenissen in de herverdeeleffecten voor model 2023 en 2024

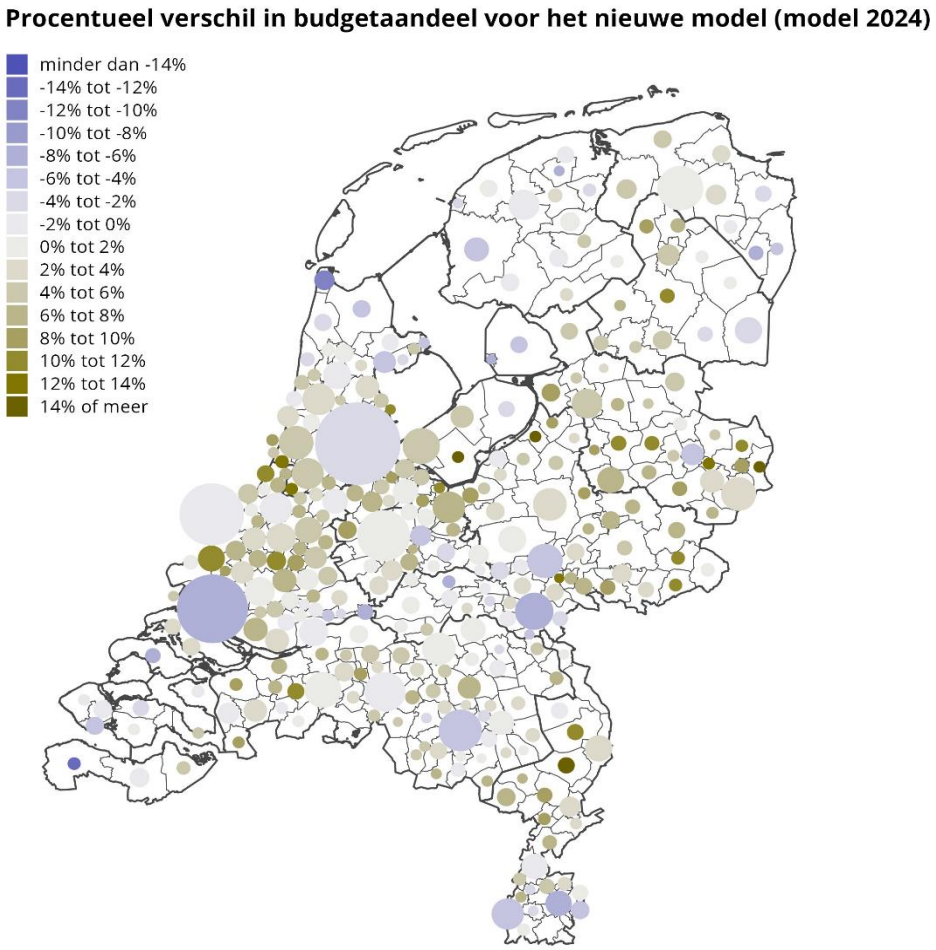

De figuur toont voor model 2024 per gemeente het verschil in budgetaandeel tussen het originele model en het nieuwe aangepaste model. Cijfers in gemeente-indeling 2021.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research.

---

5 Het figuur geeft gemeenten weer in een cartogram, in plaats van in een kaart. In het cartogram zijn gemeenten vervangen door niet-overlappende punten geschaald naar het aantal huishoudens. In principe liggen deze punten in het centrum van de gemeente, behalve wanneer er punten worden 'weggedrukt'. Dit doen we om te voorkomen dat er overlap ontstaat, zoals het geval zou zijn bij gemeente Den Haag. Gemeenten behouden hun positie ten opzichte van elkaar. Gemeenten met minder dan 15.000 inwoners zijn weggelaten, omdat deze volledig historisch worden gebudgetteerd.

2.4 Conclusies

De wijzigingen van de doorontwikkeling hebben wisselende gevolgen voor model 2024. De coëfficiënten van het originele model en de nieuwe modelspecificatie blijven voor veel kenmerken gelijk. De grootste veranderingen zitten in de gezondheidsindicatoren. Binnen deze groep zijn een aantal nieuwe kenmerken toegevoegd. Daarnaast zijn er wijzigingen in de coëfficiënten van de kenmerken die betrekking hebben op het aantal groepen medicijnen. Ook zijn de coëfficiënten van de regiokenmerken aanzienlijk kleiner geworden.

De doorontwikkeling zorgt in model 2024 voor een slechtere verklaringskracht op gemeenteniveau. Op huishoudniveau verbetert het model wel aanzienlijk. De herverdeeleffecten zijn wat omvang betreft vergelijkbaar met de jaarlijkse budgetmutaties.

De stabiliteit van het model verbetert: de budgetmutaties tussen de jaren nemen af. Dit is in lijn met de bevindingen uit het onderzoek naar de doorontwikkeling van model 2024 (Vermeulen et al., 2023a). Daarnaast zorgen de aanpassingen ervoor dat gemeenten die een positieve afwijking hebben tussen hun budgetaandeel en uitgavenaandeel gemiddeld genomen negatieve herverdeeleffecten hebben. Dit betekent dat gemiddeld genomen gemeenten met een overschot er licht op achteruitgaan en andersom.

3 Regulier onderhoud

Het bijstandsmodel wordt elk jaar opnieuw geschat met de meest recente gegevens. In model 2023 was de peildatum voor de gegevens begin januari 2020, voor model 2024 is dat begin januari 2021. De modelspecificatie is per model 2024 gewijzigd door de in het vorige hoofdstuk beschreven doorontwikkeling. Verder wordt het bestand met huishoudens zoveel mogelijk op dezelfde wijze samengesteld als het analysebestand dat ten behoeve van het bijstandsverdeelmodel 2023 is gemaakt. Dat wil zeggen: dezelfde gegevens worden gekoppeld en dezelfde keuzes worden gemaakt bij deze koppelingen.

Toch is het niet geheel mogelijk om een identieke procedure te volgen. Dit komt omdat een aantal kenmerken – om uiteenlopende redenen – niet op dezelfde manier samengesteld kan worden. Bovendien is het in sommige gevallen wenselijk om een aanpassing te doen. Dit hoofdstuk bespreekt deze aanpassingen voor zowel de volume- als prijscomponent.

3.1 Regulier onderhoud van de volumecomponent

3.1.1 Onderhoud aan huishoudkenmerken

Er zijn drie redenen waarom factoren wijzigen ten opzichte van vorig jaar:

1. gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar;
2. het is wenselijk om factoren anders te definiëren;
3. de brongegevens hebben wijzigingen ondergaan.

Voor wat betreft het reguliere onderhoud aan huishoudkenmerken spelen voor model 2024 de eerste en de tweede reden een rol.

Gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar

- Restuitkeringen niet beschikbaar in de data

Gegevens over restuitkeringen zijn vanaf peiljaar 2021 niet meer beschikbaar. Hierdoor is het niet mogelijk de gegevens voor dit modeljaar te actualiseren en is besloten om per model 2024 dit onderdeel van het kenmerk 'Personen in de Ziektewet, Wachtgeld en overige uitkeringen' niet meer mee te nemen. Het kenmerk zal per model 2024 enkel nog 'Personen in de Ziektewet of Wachtgeld' bevatten. Het niet meer meenemen van de overige uitkeringen heeft nauwelijks gevolgen voor de uitkomsten van het model. Het kenmerk was van origine meegenomen vanwege samenhang met een lagere bijstandskans. Personen met een overige uitkering bleken op peiljaar 2020 echter een bijstandskans te hebben die vergelijkbaar is met die van het populatiegemiddelde.

Wenselijk om factoren anders te definiëren

- Praktijk- en speciaal onderwijs

Deze factor betreft het aantal mensen van 18 jaar tot AOW-leeftijd in het huishouden dat speciaal of praktijkonderwijs heeft gevolgd in het verleden, maar dat nu niet meer doet. Voor model 2023 was dit gebaseerd op degenen die praktijk- of speciaal onderwijs volgden tussen de schooljaren 2010/2011 en 2018/2019 en niet in schooljaar 2019/2020. Het is wenselijk om zo ver mogelijk terug in de tijd te kijken voor de operationalisatie van deze factor. De bestanden zijn volledig vanaf 2010. Voor model 2024 is het mogelijk om een jaar extra

onderwijsvolgers mee te nemen. Het gaat nu dus om mensen in het huishouden die praktijk- en speciaal onderwijs gevolgd hebben tussen schooljaren 2010/2011 en 2019/2020 en niet in schooljaar 2020/2021.

- Human Capital Index

De Human Capital Index is een gecombineerde maat op basis van opleidingsniveau of inkomen in de afgelopen vijf jaar. Zoals in het vorige hoofdstuk besproken telt daarbij per model 2024 ook het arbeidsverleden van zelfstandigen mee. Afhankelijk van de leeftijd van personen wordt gebruikgemaakt van opleidingsniveau of inkomen. Ook hiervoor geldt dat de onderwijsregistratie nu voor een jaar extra volledig is. De gehanteerde leeftijdsgrens is daarom met een jaar opgeschoven. Dat betekent dat nu onderscheid wordt gemaakt tussen de leeftijdsklassen 18- tot 33-jarigen, 33- tot 47-jarigen en 47 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd.[6] Er wordt uitgegaan van drie leeftijdsgroepen, omdat de kwaliteit en beschikbaarheid van onderwijsgegevens tussen deze groepen verschillen. Voor de jongste groep (18-33 jaar) zijn alle opleidingsniveaus (laag, midden, hoog) gebaseerd op het geregistreerde opleidingsniveau. Voor de middelste groep (33-47 jaar) is enkel het hoge opleidingsniveau gebaseerd op het daadwerkelijke opleidingsniveau, de categorieën laag en midden zijn gebaseerd op het arbeidsverleden. Voor de oudste groep (47 – AOW-gerechtigde leeftijd) zijn alle drie de opleidingsniveaus gebaseerd op het arbeidsverleden.

- Aanpassen vermogensgrenzen

De grenzen voor vermogen (5.000 euro en 10.000 euro) en overwaarde (50.000 euro) zijn sinds model 2017 niet geactualiseerd, om het model zo stabiel mogelijk te houden. In 2021 (het peilmoment voor de schatting van aankomend model 2024) zijn de wettelijke vermogensgrenzen 6.295 euro voor alleenstaanden, 12.590 euro voor paren en 53.100 euro voor overwaarde. Alleenstaanden met een vermogen van bijvoorbeeld 5.500 euro hebben dus geen recht op bijstand, maar worden niet ingedeeld bij de 'niet-rechthebbenden'. Deze groep wordt dus jaarlijks groter. Het is daarom wenselijk om de grenzen voor vermogen te updaten, en dit periodiek te blijven doen. Per model 2024 actualiseren we de vermogensgrenzen naar het bedrag dat geldt op het peilmoment van de schattingsfase. Dit voorkomt dat personen worden meegeteld als rechthebbende, terwijl ze dit in de werkelijkheid niet zijn.

- Migratieachtergrond aanpassen naar herkomstland

Het CBS is in 2022 overgegaan op een andere manier van publiceren over wat tot nu toe de 'bevolking met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond' werd genoemd. Voortaan is meer bepalend waar iemand zelf geboren is, en minder bepalend waar iemands ouders geboren zijn. De hoofdindeling westers/niet-westers wordt vervangen door een indeling op basis van werelddelen en veelvoorkomende immigratielanden.[7] Verder gebruikt het CBS niet meer het woord migratieachtergrond, maar het woord herkomst.

We sluiten aan bij deze nieuwe indeling. Eerst hadden in het buitenland geboren personen met twee in Nederland geboren ouders een Nederlandse achtergrond. In de nieuwe indeling geldt voor deze personen het geboorteland als herkomstland. Andersom geldt voor iemand die in Nederland is geboren en twee ouders heeft uit een ander land nog steeds dat het herkomstland van deze persoon wordt gebaseerd op de herkomst van de ouders. Zo hebben dus in de nieuwe indeling meer personen een herkomstland buiten Nederland.

---

6 De leeftijden van het jaar hiervoor waren 18- tot 31-jarigen, 30- tot 45-jarigen en 45 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd.

7 Zie: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst.

Wat betreft de tweede verandering, vervangen we de indeling westers/niet-westers door een indeling op basis van werelddelen. Daarbij maken we gebruik van een nieuwe indeling van het CBS. Deze indeling is opgebouwd uit vier niveaus, waarvan we het derde niveau gebruiken. Niveau 1 maakt onderscheid naar Nederland, Europa (exclusief Nederland) en Buiten-Europa. Niveau 2 splitst Buiten-Europa verder uit naar afzonderlijke klassieke migratielanden (Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Cariben) en Overig Buiten-Europa. Niveau 3 splitst overig Buiten-Europa verder uit naar Overig Afrika, Overig Azië en Overig Amerika en Oceanië. We handhaven daarnaast de landen of groepen van landen die in het model zijn opgenomen vanwege een verhoogde bijstandskans. Deze zijn daarom niet meegenomen in de categorie Overig van het betreffende werelddeel. Tabel 3.1 laat zien welke kenmerken we in de oude indeling hanteerden en door welke we ze vervangen in de nieuwe indeling. De bijstandskansen komen grotendeels overeen tussen de oude en nieuwe indeling.

De oude interactieterm met niet-westerse migratieachtergrond in het huishouden, gecombineerd met leeftijd of gezondheidsproblemen, vervangen we door leeftijd of gezondheidsproblemen te combineren met herkomstlanden die in het model zijn opgenomen vanwege een verhoogde kans op bijstand. Voormalig Joegoslavië en de voormalige Sovjet Unie worden in de nieuwe indeling dus ook in deze interactieterm meegenomen, in de oude indeling was dit nog niet het geval. India en China worden in de nieuwe indeling juist niet meegerekend, omdat de bijstandskans voor mensen met een herkomst uit deze landen relatief laag is. Verder sluit de nieuwe indeling precies aan bij de oude niet-westerse migratieachtergrond. We zetten deze indeling vast voor de komende modeljaren.

Tabel 3.1 De oude en nieuwe indeling in herkomstlanden

Oude indeling	Bijstandskans	Nieuwe indeling	Bijstandskans
Geen migratieachtergrond in hh	3,4%	Herkomst (Nederland) in hh	3,4%
Migratieachtergrond (Turkije) in hh	10,1%	Herkomst (Turkije) in hh	10,1%
Migratieachtergrond (Suriname) in hh	10,2%	Herkomst (Suriname) in hh	10,1%
Migratieachtergrond (Cariben) in hh	12,9%	Herkomst (Cariben) in hh	12,4%
Migratieachtergrond (Marokko) in hh	15,2%	Herkomst (Marokko) in hh	15,2%
Migratieachtergrond (Ghana) in hh	14,0%	Herkomst (Ghana) in hh	13,8%
Migratieachtergrond (Somalië of Eritrea) in hh	39,1%	Herkomst (Somalië of Eritrea) in hh	39,1%
Migratieachtergrond (overig Afrika) in hh	17,3%	Herkomst (overig Afrika) in hh	16,5%
Migratieachtergrond (Afghanistan) in hh	22,9%	Herkomst (Afghanistan) in hh	22,8%
Migratieachtergrond (Irak) in hh	29,9%	Herkomst (Irak) in hh	29,8%
Migratieachtergrond (Syrië) in hh	49,6%	Herkomst (Syrië) in hh	49,6%
Migratieachtergrond (Iran) in hh	21,3%	Herkomst (Iran) in hh	21,2%
Migratieachtergrond (China) in hh	4,2%	Herkomst (China) in hh	4,0%
Migratieachtergrond (India) in hh	1,8%	Herkomst (India) in hh	2,0%
Migratieachtergrond (voormalig Joegoslavië) in hh	9,8%	Herkomst (voormalig Joegoslavië) in hh	9,8%
Migratieachtergrond (voormalige Sovjet-Unie) in hh	8,0%	Herkomst voormalige (Sovjet-Unie) in hh	8,0%
Migratieachtergrond Midden-Oosten in hh	34,0%	Herkomst (Midden-Oosten) in hh	33,9%
Migratieachtergrond (Overig westers) in hh	3,3%	Herkomst (Overig Europa) in hh	3,1%

Migratieachtergrond (Overig niet-westers) in hh	7,8%	Herkomst (Overig Azië) in hh	5,2%
		Herkomst (Overig Amerika) in hh	4,9%
Migratieachtergrond (niet-westers) in hh	14,1%	Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh	15,3%
Stapeling van kenmerken		**Stapeling van kenmerken**	
Migratieachtergrond (niet-westers) in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	22,3%	Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	23,4%
Migratieachtergrond (niet-westers) in hh & gezondheidsproblemen in hh	22,5%	Herkomstland met verhoogde kans op bijstandom hh & gezondheidsproblemen in hh	21,8%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

Herverdeeleffecten

De wijziging in de migratiekenmerken is een relatief grote wijziging doordat het overnemen van de CBS-definitie heeft geresulteerd in het inhoudelijk wijzigen van een aantal kenmerken. Om deze reden staan de herverdeeleffecten die gevolg zijn van deze wijziging beschreven in Tabel 3.2. Met een gemiddelde van, 0,4 procent zijn de herverdeeleffecten zeer beperkt. Voor de vier grootste gemeente is er amper sprake van een wijziging in het budgetaandeel. De herverdeeleffecten zijn voor de gemeenten tot honderdduizend inwoners iets groter.

Tabel 3.2 De wijzigingen in de definitie naar herkomstland hebben beperkte impact

Herverdeeleffecten	gem	min	max	totaal	# kleiner dan -12,5%	# -12,5% tot -7.5%	# -7.5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
	Voorkeursvariant 2024 t.o.v. voorkeursvariant 2024 inclusief wijziging herkomstland								
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	0,4	-2,1	2,0	177	0	0	116	60	1
40.000 – 100.000 inwoners	0,4	-1,5	1,0	101	0	0	46	55	0
100.000 – 250.000 inwoners	0,3	-0,6	0,6	28	0	0	9	19	0
Meer dan 250.000 inwoners	0,2	-0,2	0,1	4	0	0	3	1	0
Totaal	0,4	-2,1	2,0	310	0	0	174	135	1

De tabel laat het procentuele verschil in budgetaandelen zien tussen het budgetaandeel van het model met de voorkeurspecificatie na doorontwikkeling en de voorkeurspecificatie na doorontwikkeling inclusief wijziging van de definitie van migratieachtergrond naar herkomstland.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

3.1.2 Onderhoud aan regionale kenmerken

De regionale kenmerken worden voor de schatting van model 2024 gebaseerd op peildatum 1 januari 2021. Voor de schatting van model 2023 was de peildatum 1 januari 2020. In de tussenliggende periode doen zich ontwikkelingen voor in de regionale kenmerken. Die ontwikkelingen hangen samen met conjuncturele ontwikkelingen en demografische trends als vergrijzing en regionale groei en krimp. Voor een aantal kenmerken

geldt dat ontwikkelingen ook samenhangen met noodzakelijk regulier onderhoud. Regulier onderhoud is om vier redenen nodig:

1. gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar;
2. het is wenselijk om factoren anders te definiëren;
3. de brongegevens hebben wijzigingen ondergaan;
4. CBS-cijfers zijn herzien.

Voor wat betreft het reguliere onderhoud aan regiokenmerken speelt voor model 2024 de vierde reden een rol

Herziening CBS-cijfers

Het CBS publiceert op Statline voorlopige, nader voorlopige en definitieve cijfers. Voor de berekening van de regionale kenmerken wordt steeds gebruikgemaakt van de meest recente beschikbare cijfers. Inmiddels heeft CBS, zoals elk jaar, een aantal voorlopige cijfers omgezet in nader voorlopige en/of definitieve cijfers. Eerder werd gebruikgemaakt van voorlopige cijfers, nu wordt waar mogelijk gebruikgemaakt van nader voorlopige of definitieve cijfers. Het gaat hier dus niet om structurele definitiewijzigingen, maar om een jaarlijks terugkerende update in de beschikbare gegevens. De herziening van CBS-cijfers werkt door in de arbeidsmarktindicatoren Beschikbaarheid van werk, Beschikbaarheid van laaggeschoold werk en Werken onder niveau. Het gaat om beperkte wijzigingen in de brongegevens.

3.2 Regulier onderhoud van de prijscomponent

De wijzigingen die in het regulier onderhoud hebben plaatsgevonden zijn ook doorgevoerd voor de prijscomponent. Dit betekent dat de leeftijdsgrenzen voor de HCI zijn geüpdatet en dat er een jaar voor speciaal- en praktijkonderwijs is toegevoegd. Daarnaast zijn de vermogensgrenzen aangepast en is de wijziging in de definitie van migratieachtergrond naar herkomstland doorgevoerd. De indeling naar herkomstlanden verandert niet in de prijscomponent.

3.3 Conclusies

Het reguliere onderhoud voor model 2024 bevat een aantal wijzigingen. De beschikbaarheid van extra jaren aan gegevens maakt zoals elk jaar aanpassing van de Human Capital Index en het kenmerk Praktijk- en speciaal onderwijs wenselijk. Daarnaast is de wijze waarop migratieachtergrond is opgenomen in het model gewijzigd om aan te sluiten bij de huidige definitie van het CBS. Ook zijn de vermogensgrenzen aangepast aan de werkelijke vermogensgrenzen die het recht op bijstand bepalen.

4 Ontwikkelingen sinds het schatten van model 2023

Dit hoofdstuk laat zien hoe het bijstandsgebruik en de kenmerken in het verdeelmodel veranderd zijn sinds het schatten van model 2023. Voor de volumecomponent vergelijken we daarom cijfers begin 2021 met cijfers begin 2020. De prijs per uitkering wordt berekend over het hele jaar, dus hiervoor vergelijken we 2021 met 2020. Voor 2021 gaan we uit van de kenmerken uit model 2024 en voor 2020 gaan we uit van kenmerken uit model 2023. We rapporteren geen cijfers voor kenmerken die niet in model 2024 terugkomen, voor 2023 zijn deze cijfers terug te vinden in Vermeulen et al. (2022b).

De volgende paragraaf toont ontwikkelingen in bijstandsafhankelijkheid en de kenmerken op huishoud- en regioniveau die de kans op bijstand verklaren. Paragraaf 4.2 gaat in op ontwikkelingen in de prijs per uitkering en Paragraaf 4.3 concludeert.

4.1 Ontwikkeling in bijstandsafhankelijkheid

Het beroep op een bijstandsuitkering is tussen begin 2020 en begin 2021 licht gestegen. Tabel 4.1 laat zien dat Nederland begin 2020 ruim 7 miljoen huishoudens telde, exclusief instellingsbewoners, dak- en thuislozen en huishoudens met uitsluitend LKS. Hun gemiddelde bijstandskans was 5,4 procent, ten opzichte van 5,2 procent begin 2020.

Tabel 4.1 Bijstandskans stijgt licht naar 5,4 procent

Kenmerken	Begin 2021		Begin 2020	
	Aantal hh	Bijstandskans	Aantal hh	Bijstandskans
Totaal	7.214.044	5,4%	7.182.637	5,2%
Huishoudtypen				
Alleenstaande	2.068.149	9,9%	2.054.005	9,6%
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	73.245	27,7%	73.374	27,8%
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	116.749	20,8%	116.931	20,8%
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	112.250	16,5%	112.201	16,6%
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	136.005	14,5%	132.316	14,6%
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	3.943	8,9%	3.810	9,2%
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	16.867	7,6%	16.701	8,0%
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	27.323	6,2%	27.263	6,1%
Eenouder-vader, jongste kind 18+	51.514	4,1%	50.365	4,0%
Paar, jongste kind 18-	1.484.538	2,5%	1.497.933	2,5%
Paar, jongste kind 18+	459.181	1,6%	454.286	1,6%
Paar zonder kinderen	1.248.334	1,7%	1.245.235	1,7%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.378.910	1,9%	1.361.532	1,6%

Overig huishouden	37.019	5,8%	36.669	5,1%
Leeftijdsgroepen				
18- tot 20-jarige in hh	422.657	1,1%	428.028	1,1%
20- tot 25-jarige in hh	1.034.428	2,6%	1.024.304	2,3%
25- tot 30-jarige in hh	963.014	3,5%	969.434	3,2%
30- tot 40-jarige in hh	1.630.609	5,1%	1.608.771	5,0%
40- tot 50-jarige in hh	1.639.343	5,6%	1.667.115	5,5%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.494.181	7,3%	2.466.381	7,3%
Woonsituatie				
Corporatiewoning	1.811.686	17,6%	1.820.662	17,1%
Standplaats	10.957	18,1%	10.806	18,7%
Herkomst [a)]				
met herkomst Turkije in hh	218.940	10,1%	212.848	9,9%
met herkomst Suriname in hh	221.682	10,1%	218.516	9,9%
met herkomst Cariben in hh	107.901	12,4%	99.858	12,4%
met herkomst Marokko in hh	193.254	15,2%	186.756	14,9%
met herkomst Ghana in hh	15.738	13,8%	15.345	13,6%
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	28.646	39,1%	26.955	40,7%
met herkomst overig Afrika in hh	136.380	16,5%	123.822	17,3%
met herkomst midden-oosten in hh	130.617	33,9%	124.332	34,7%
met herkomst Afghanistan in hh	24.112	22,8%	23.429	22,6%
met herkomst Irak in hh	32.309	29,8%	31.353	30,4%
met herkomst Syrië in hh	47.108	49,6%	43.553	52,2%
met herkomst Iran in hh	28.352	21,2%	27.190	21,6%
met herkomst China in hh	60.066	4,0%	57.218	4,0%
met herkomst India in hh	32.809	2,0%	29.812	1,8%
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	50.320	9,8%	49.405	9,9%
met herkomst voormalige Sovjet-Unie in hh	63.800	8,0%	60.930	8,0%
met herkomst overig Azië in hh	346.781	5,2%		
met herkomst overig Europa in hh	702.897	3,1%		
met herkomst overig Amerika of Oceanië in hh	165.394	4,9%		
Opleidingsniveau [b)]				
HCI-laag in hh	2.128.514	15,6%	2.119.860	14,7%
HCI-midden in hh	4.077.517	1,0%	4.085.793	1,4%
HCI-hoog in hh	2.571.456	0,6%	2.544.929	0,6%
(V)SO/PrO in hh	119.413	10,0%	106.231	8,6%

Gezondheidsindicatoren				
Zorgkosten onbekend	183.837	0,8%	195.675	0,6%
Zorgkosten boven € 5.000 (2021) / € 50.000 (2020)	774.459	10,0%	34.266	13,7%
Zorgkosten boven € 5.000 in verleden	2.848.941	7,7%		
Gebruik GGZ	582.095	11,6%	594.560	11,8%
Gebruik GGZ verleden	2.420.201	8,5%		
Medicijnen tegen verslaving	49.629	19,9%	39.583	22,5%
Medicijnen tegen depressie	658.088	10,3%	668.422	10,5%
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	212.864	17,8%	208.344	17,9%
Medicijnen tegen epilepsie en pijn	339.693	14,0%		
Medicijngebruik uit < vier hoofdgroepen	6.629.995	4,3%	6.532.560	4,1%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	921.788	8,8%	1.008.797	8,4%
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	288.122	12,3%	326.508	12,0%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	75.919	15,6%	88.241	15,7%
Zorgkosten voor hulpmiddelen	922.574	7,9%		
Ziekenhuiskosten	2.375.062	7,3%		
Bovengemiddelde huisartskosten	4.233.309	6,1%		
Stapeling van problematiek				
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh [a)] in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	301.182	23,4%	309.027	22,3%
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh[a)] & gezondheidsproblemen in hh [c)]	377.450	22,7%	372.112	22,8%
HCI laag in hh [b)] & gezondheidsproblemen in hh [c)]	768.662	20,6%	822.538	20,3%
Voormalig studenten & psychproblematiek in hh	67.325	9,2%		
Niet-rechthebbenden				
Alleenstaande, vermogen > € 5.000 (2020) , € 6.295 (2021)	875.138	1,4%	851.650	1,8%
Alleenstaande, vermogen t/m € 5.000 (2020) , € 6.295 (2021) & overwaarde > € 50.000 (2020), € 53.100 (2021)	104.991	2,8%	92.987	2,8%
Paar, vermogen > € 10.000 (2020), € 12.590 (2021)	3.234.965	0,4%	3.151.772	0,4%
Paar, vermogen t/m € 10.000 (2020), € 12.590 (2021) & overwaarde > € 50.000 (2020), € 53.100 (2021)	601.243	0,9%	543.826	0,8%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	1.136.785	0,9%	1.094.760	0,9%

WW-uitkering in hh	239.625	1,5%	201.715	1,5%
AO-uitkering 15-80% in hh	99.585	1,3%	114.613	1,2%
AO-uitkering 80-100% in hh	510.846	2,7%	492.708	2,7%
ANW-uitkering in hh	21.418	0,8%	23.428	0,8%
ZW of wachtgeld in hh	108.137	3,4%	191.521	3,7%
Pensioenuitkering in hh	315.317	2,9%	347.955	3,1%
Vraagkant [d)]				
Relatief weinig personen werken onder niveau in gemeente	1.134.854	6,1%	961.221	4,9%
Relatief veel personen werken onder niveau in gemeente	978.452	6,7%	1.280.433	6,0%
Relatief weinig beschikbaarheid van werk in gemeente	1.044.796	5,3%	1.257.997	5,7%
Relatief veel beschikbaarheid van werk in gemeente	1.127.652	5,9%	1.170.740	5,5%
Buurteffecten [d)]				
Relatief weinig inwoners in buurt waar werken niet de norm is	844.695	1,7%	1.584.401	2,5%
Relatief veel inwoners in buurt waar werken niet de norm is	970.108	14,1%	1.131.828	9,0%
Relatief weinig overlast in de buurt	1.016.580	2,0%	1.014.819	1,8%
Relatief veel overlast in de buurt	1.357.989	10,5%	1.333.396	10,3%

De tabel geeft het aantal huishoudens en de kans op bijstand weer naar achtergrondkenmerken voor de jaren 2021 en 2020 (peildatum begin januari). Bij de regiokenmerken spreken we over relatief weinig/veel wanneer het kenmerk standaarddeviatie lager/hoger scoort dan het gemiddelde. Een aantal kenmerken hebben dezelfde benaming in de tabel maar verschillen tussen de jaren inhoudelijk van elkaar:

a) De definitie van migratieachtergrond is gewijzigd naar herkomstland, zie aanpassing in hoofdstuk 3.

b) Het inkomen van zelfstandigen is in de nieuwe modelvariant toegevoegd aan het arbeidsverleden van de HCI indicator. Zie voor de uitleg over de aanpassing het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

c) De gezondheidsindicator bevat in de nieuwe modelvariant ook het kenmerk medicijnen voor epilepsie en pijn.

d) De regiokenmerken zijn in de nieuwe modelvariant anders gedefinieerd dan in het originele model 2023. Zo zijn de kenmerken niet meer op gemeenteniveau maar op PC4 niveau. Zie voor alle aanpassingen het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Huishoudkenmerken

Tabel 4.1 laat zien dat de verschillen in de feitelijke bijstandskansen naar type huishouden tussen begin 2020 en begin 2021 over het algemeen stabiel zijn. Een relatief sterke stijging in de kans op bijstand is zichtbaar bij huishoudens met HCI laag. Dit kenmerk is aangepast door het inkomen van zelfstandigen ook mee te nemen in het arbeidsverleden. De tabel laat zien dat de samenhang van dit kenmerk met bijstandskans toeneemt, zoals verwacht. Andersom neemt de kans op bijstand voor huishoudens met HCI midden af.

Verder vindt een relatief grote verandering plaats bij hoge zorgkosten. De bijstandskans neemt hier sterk af, doordat de grens is aangepast van 50.000 euro naar 5.000 euro. Opvallend is dat personen die recent hoge zorgkosten

hebben gemaakt een hogere kans op bijstand hebben, dan personen met een verleden met hoge zorgkosten. Verder neemt de bijstandskans voor huishoudens waar medicijnen tegen verslaving worden gebruikt af. Welke medicijnen tegen verslaving onder de ziektewet vallen wijzigt jaarlijks, waardoor er vaak schommelingen zijn in de voorspelde bijstandskans.

Het aantal huishoudens neemt voor alle herkomstlanden toe, in overeenstemming met de in het vorige hoofdstuk besproken aanpassing van de definitie. Verder zien we een toename in het aantal huishoudens met een overwaarde van meer dan 50 duizend euro, dit komt vermoedelijk door de krappe huizenmarkt.

Regiokenmerken

Onderaan in Tabel 4.1 zijn de regionale kenmerken uit de volumecomponent opgenomen. Per kenmerk toont deze tabel de feitelijke bijstandskans voor huishoudens die hierop meer dan een standaarddeviatie lager of hoger scoren dan het gemiddelde.

Vanaf model 2024 zijn er wijzigingen doorgevoerd in de regiokenmerken. De wijzigingen in het kenmerk Werken onder niveau hebben er toe geleid dat er een stijging is in de bijstandskans voor personen met zowel een lagere als hogere score. Voor beschikbaarheid van werk zijn er relatief weinig wijzigingen in bijstandskans. Wel valt op dat de bijstandskans voor gemeenten die relatief veel beschikbaarheid van werk hebben hoger ligt dan gemeenten waarvoor de beschikbaarheid van werk relatief laag is. De verwachting is echter andersom: gemeenten met een hoge beschikbaarheid van werk hebben een lagere kans op bijstand omdat er meer banen beschikbaar zijn. Het gaat hier echter om beschrijvende statistieken, waarin geen rekening gehouden is met de samenstelling van de huishoudens in de gemeenten.

Voor de buurtkenmerken valt op dat de wijzigingen er toe hebben geleid dat er grotere verschillen zijn in bijstandskans tussen huishoudens met een lage score op Buurt waar werken niet de norm is en huishoudens met een hoge score. Dit heeft deels te maken met het feit dat het kenmerk in model 2023 op gemeenteniveau werd gemeten en in model 2024 op buurtniveau. Het aantal huishoudens met een hoge of een lage score is flink afgenomen, met ongeveer vijftig procent. Het kenmerk Overlast in de buurt is niet gewijzigd en daarom zijn er ook weinig verschillen tussen model 2023 en 2024.

Ruimtelijk beeld

Figuur 4.1 laat verder zien dat het ruimtelijke patroon in de feitelijke bijstandsafhankelijkheid stabiel is tussen begin 2020 en begin 2021. Er is relatief veel bijstand in (grote) steden, Groningen en Friesland en relatief weinig bijstand in niet-stedelijke gemeenten in oostelijk Noord-Brabant en de Randstad.

Figuur 4.1 Feitelijke bijstandsafhankelijkheid blijft in het merendeel van de gemeenten constant

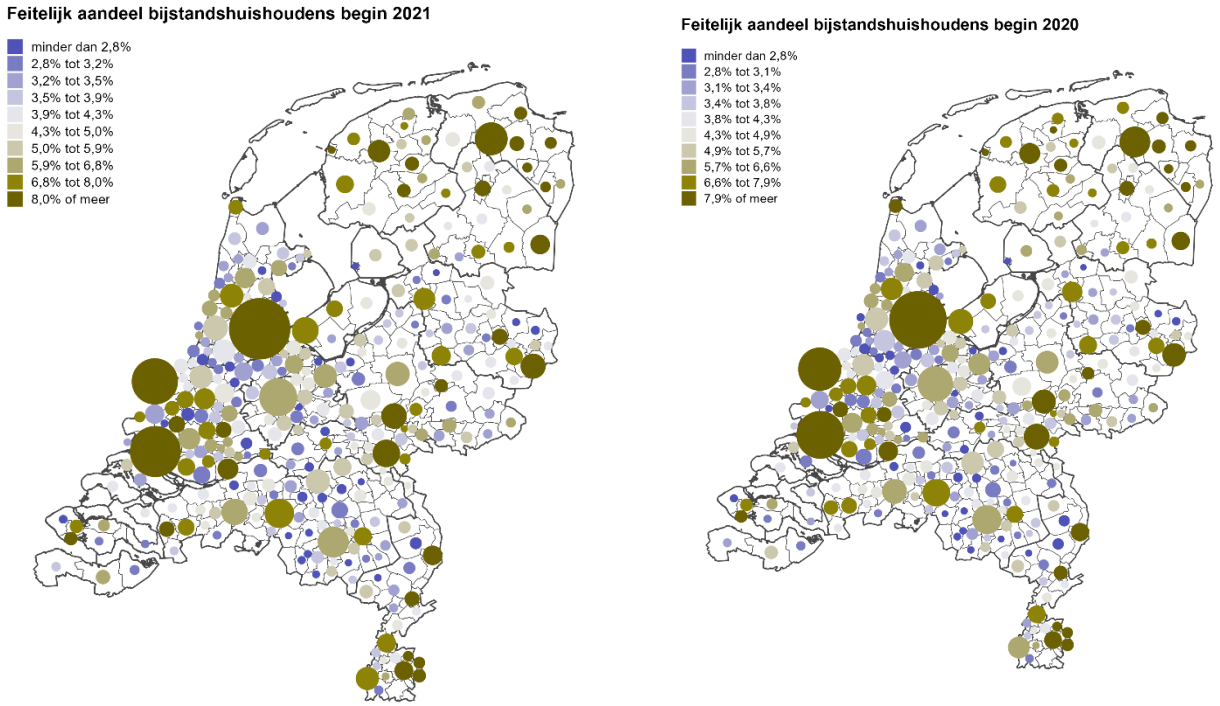

De linker figuur toont per gemeente het feitelijke aandeel bijstandshuishoudens begin januari 2021. De rechter figuur toont per gemeente het feitelijke aandeel bijstandshuishoudens begin januari 2020. Dit zijn de cijfers die respectievelijk voor de schatting van model 2024 en de schatting van model 2023 worden gebruikt. De cijfers zijn voor beide figuren in gemeente-indeling 2021. In enkele gemeenten is het aantal bijstandshuishoudens minder dan tien, waardoor het aandeel niet kan worden weergegeven.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Beperkt effect van coronapandemie op ruimtelijk beeld

Vanwege het peilmoment van januari 2021 baseert de schattingsfase van model 2024 zich op cijfers die zijn beïnvloed door corona. In de schattingsfase van model 2023 was dit nog niet het geval.

Figuur 4.2 laat zien dat de gevolgen van de coronapandemie in beperkte mate samenhangen met de procentuele verandering in het feitelijk aantal bijstandshuishoudens. De rechter figuur laat voor alle gemeenten zien wat de werkgelegenheid is in sectoren die door coronapandemie getroffen zijn. Denk hierbij aan sectoren zoals de horeca en cultuursector.[8] De verwachting is dat personen die in deze sectoren werkzaam zijn, hun kans op het behoud van een baan hebben zien afnemen en dat in deze gemeenten de kans op bijstand is toegenomen (zie linker figuur). Er is sprake van een zwakke maar statistisch significante positieve correlatie (0,12), waarbij is gewogen naar aantal inwoners. Hierbij is het belangrijk op te merken een groot deel van de personen die werkzaam zijn in door corona getroffen werken als zelfstandigen. Zelfstandigen die in financiële problemen zaten, zijn destijds ingestroomd in de TOZO in plaats van de bijstand.

8 Tot de getroffen sectoren rekenen we de horeca, cultuur, sport en recreatie, vervoer en opslag, verhuur en overige zakelijke diensten, detailhandel non-food en overige dienstverlening. Hierbij volgen we grotendeels het UWV (2020), dat aan het begin van de coronacrisis een overzicht uitbracht van sectoren die naar verwachting het hardst geraakt zouden worden door de coronacrisis.

De cartogrammen in Figuur 4.2 wijzen niet op een sterk verband tussen een relatief hoge werkgelegenheid in door corona getroffen sectoren (rechts) en een hoge toename van de feitelijke bijstandskans (links). In een deel van de gemeenten met een groot aandeel werkgelegenheid in door corona getroffen bedrijfstakken neemt het aandeel bijstandshuishoudens relatief sterk toe (bijvoorbeeld Rotterdam, Haarlemmermeer en Amstelveen), maar in een ander deel is de toename beperkt (Groningen, Haarlem, Venlo). Het omgekeerde komt ook voor (weinig werkgelegenheid in door corona getroffen sectoren, sterke toename aandeel bijstandshuishoudens), bijvoorbeeld in Gouda, Lelystad en Alphen aan den Rijn.

Figuur 4.2 De coronapandemie heeft beperkte gevolgen voor de ontwikkeling in bijstandskans

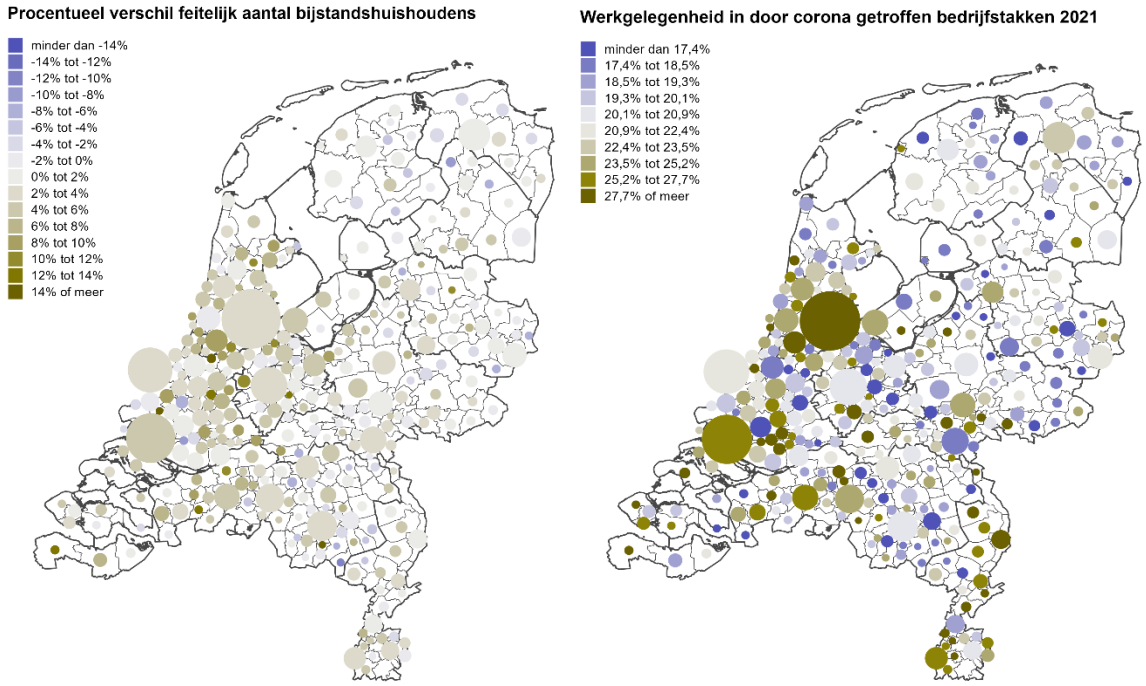

De linker figuur toont per gemeente het verschil tussen het feitelijke aantal bijstandshuishoudens begin januari 2021 en begin januari 2020, uitgedrukt als percentage van het feitelijke aantal bijstandshuishoudens begin januari 2020. Dit zijn de cijfers die respectievelijk voor de schatting van model 2024 en de schatting van model 2023 zijn gebruikt. De rechter figuur toont de werkgelegenheid in de door de coronapandemie getroffen sectoren als aandeel van de totale werkgelegenheid.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

4.2 Ontwikkeling in de prijs per uitkering

Tabel 4.2 toont per achtergrondkenmerk het aantal bijstandshuishoudens, de gemiddelde feitelijke prijs per uitkering en de fractie ten opzichte van de norm. Deze cijfers hebben betrekking op een geheel jaar uitkering. De tabel laat een beperkte stijging zien van de gemiddelde prijs, die aansluit aan bij de jaarlijkse indexatie van normbedragen. De prijs uitgedrukt als fractie van het normbedrag van een bijstandshuishouden neemt echter fors af. Dit heeft te maken met een flinke toename in de normbedragen, zie Bijlage C. In tegenstelling tot de kenmerken met als peiljaar 2021 zijn deze normbedragen gebaseerd op januari 2023. Ze zijn aanzienlijk gestegen als gevolg van de toegenomen inflatie, namelijk tien procent in plaats van de gebruikelijke één tot twee procent per jaar. Omdat we de bijstandsbedragen baseren op peiljaar 2021, zit er een aanzienlijk verschil tussen de daadwerkelijke bijstandsbedragen en de normbedragen. Dit doet de fractie van het normbedrag flink doet afnemen. Voor de uiteindelijke budgetverdeling heeft dit geen gevolgen. De stijging van het normbedrag ten opzichte van de

bijstandsbedragen is namelijk van toepassing op alle huishoudens, zodat hierdoor geen ontstaan verschillen tussen gemeenten.

Verder speelt ook dat de tijdelijk versoepelde BBZ-uitkering in 2021 zorgde voor een sterke instroom in de BBZ. Deze regeling was in het leven geroepen als alternatief voor de TOZO. Voorheen zaten er jaarlijks 3.000 personen in de BBZ en per 2021 is dit gestegen naar 23.000. Daarnaast ligt de gemiddelde prijs van deze uitkeringen aanzienlijk lager dan in andere jaren. De prijs voor een BBZ-uitkering was in eerdere jaren gemiddeld genomen 10.000 euro, terwijl dit in 2021 ligt op 1.800 euro. Dit komt doordat de versoepelde BBZ uitkering relatief kleine uitkeringen betreft. De stijging in het aantal BBZ-ontvangers in combinatie met deze lage prijs leidt tot wijziging in de fracties. Ze zijn echter relatief klein ten opzichte van de wijziging in normbedragen.

Uitgesplitst naar type huishouden wijken de fracties van elkaar af vanwege de hierboven beschreven ontwikkeling. Daarnaast zijn de fracties verhoudingsgewijs nagenoeg gelijk gebleven. Voor de groep HCI midden zijn de fracties licht gestegen terwijl de fracties voor de andere HCI groepen zijn gedaald.

Tabel 4.2 Gemiddelde fractie van het normbedrag is lager in 2021 dan in 2020

	2021			2020		
	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het normbedrag	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het normbedrag
Totaal	**381.311 / 375.254**	**14.258**	**0,81**	**371.225/ 365.892**[9]	**13.888**	**0,87**
Huishoudtypen						
Alleenstaande	199.456	14.435	0,82	193.571	14.212	0,89
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	20.206	13.956	0,81	20.321	13.749	0,89
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	24.272	13.570	0,78	24.265	13.370	0,85
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	18.462	13.504	0,79	18.643	13.263	0,85
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	19.727	11.977	0,81	19.328	11.743	0,88
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	351	14.659	0,83	352	14.548	0,90
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	1.280	14.967	0,85	1.335	14.610	0,91
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	1.694	14.927	0,84	1.654	14.607	0,91
Eenouder-vader, jongste kind 18+	2.088	12.542	0,85	2.000	12.185	0,90
Paar, jongste kind 18-	36.830	16.794	0,76	36.976	16.708	0,84
Paar, jongste kind 18+	7.238	15.929	0,78	7.109	15.561	0,84
Paar zonder kinderen	21.401	15.673	0,72	21.465	15.577	0,78
Thuiswonend meerderjarig kind	26.209	7.588	0,83	22.387	7.366	0,87
Overig huishouden	2.093	14.421	0,62	1.815	14.042	0,67

[9] Het totaal aantal huishoudens met een uitkering is nu lager dan in voorgaande tabellen, omdat niet voor ieder huishouden een bijstandsbedrag of bijstandsduur bekend is. Dit geeft 381.288 huishoudens op 5 januari 2019 en 371.225 huishoudens op 5 januari 2020. In een aantal gevallen kan geen fractie berekend worden, omdat het normbedrag gelijk is aan nul. Dit resulteert in 365.892 huishoudens op 5 januari 2020 en 375.231 huishoudens op 5 januari 2021.

	2021			2020		
	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het norm-bedrag	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het norm-bedrag
Leeftijdsgroepen						
18- tot 20-jarige in hh	4.634	5.380	0,87	4.691	5.438	0,91
20- tot 25-jarige in hh	25.388	10.856	0,83	22.307	10.816	0,88
25- tot 30-jarige in hh	33.077	13.296	0,79	30.573	13.299	0,86
30- tot 40-jarige in hh	82.235	14.392	0,79	79.831	14.293	0,86
40- tot 50-jarige in hh	90.772	14.774	0,79	90.707	14.572	0,86
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	179.340	14.634	0,80	176.988	14.420	0,87
Woonsituatie						
Corporatiewoning	315.741	14.229	0,81	309.039	14.066	0,88
Standplaats	1.986	15.178	0,81	2.018	15.100	0,88
Herkomst [a)]						
met herkomst Turkije in hh	22.041	14.238	0,81	20.892	14.151	0,87
met herkomst Suriname in hh	21.976	13.940	0,82	21.117	13.827	0,89
met herkomst Marokko in hh	29.071	14.625	0,81	27.532	14.557	0,88
met herkomst Overig Afrika in hh	22.257	14.675	0,82	21.249	14.498	0,89
met herkomst Midden-Oosten in hh	44.140	15.451	0,83	43.072	15274	0,91
Opleidingsniveau [b)]						
HCI-laag in hh	328.270	14.261	0,80	307.001	14.359	0,89
HCI-midden in hh	39.507	12.246	0,75	57.282	11.380	0,73
HCI-hoog in hh	16.474	13.211	0,77	14.743	13.183	0,84
(V)SO/PrO in hh	11.281	9.533	0,83	8.727	8.993	0,88
Gezondheidsindicatoren						
Zorgkosten boven € 50.000 (2020), € 5.000 (2021)	215.724	14.109	0,80	4.345	13.388	0,86
Gebruik GGZ	64.473	13.627	0,80	67.261	13.499	0,87
Medicijnen voor verslaving	9.260	14.776	0,81	8.285	14.617	0,89
Medicijnen voor depressie	66.381	14.021	0,79	68.749	13.890	0,86
Medicijnen voor psychose/bipolaire stoornis	35.278	13.793	0,79	34.713	13.657	0,86
Medicijnen voor epilepsie en pijn	45.828	14.187	0,79			
Medicijngebruik uit minder dan vier hoofdgroepen	282.674	14.029	0,80	264.680	13.889	0,87
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	79.738	14.502	0,79	84.164	14.369	0,86
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	34.966	14.526	0,79	38.792	14.420	0,86

	2021			2020		
	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het norm-bedrag	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het norm-bedrag
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	11.675	14.438	0,79	13.725	14.285	0,85
Stapeling van problematiek						
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand [a)] in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	69.839	15.268	0,82	68.130	14.982	0,89
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand [a)] in hh & gezondheidsproblemen [c)] in hh	84.154	14.942	0,82	83.435	14.740	0,89
HCI laag [b)] in hh & gezondheidsproblemen [c)] in hh	154.975	14.587	0,81	163.427	14.448	0,88
Overige uitkeringen						
WW-uitkering in hh	3.617	10.291	0,54	3.031	10.682	0,62
AO-uitkering (15-80%) in hh	1.287	8.282	0,43	1.379	8.265	0,47
AO-uitkering (80-100%) in hh	13.687	6.859	0,35	13.005	6.796	0,38
ANW-uitkering in hh	162	9.281	0,48	183	9.067	0,55
Ziektewet of wachtgeld in hh	3.612	9.259	0,49	7.136	10.209	0,61
Pensioenuitkering in hh	9.208	11.799	0,65	10.813	11.653	0,71
Loonkostensubsidie						
Ontvangt loonkostensubsidie	2.430	7.634	0,42	2.257	7.398	0,45

De tabel geeft per achtergrondkenmerk het aantal huishoudens, de gemiddelde prijs per uitkering en de fractie ten opzichte van de norm. De prijs per uitkering en de fractie van het normbedrag zijn gecorrigeerd voor uitkeringen aan AOW-gerechtigden en elders verzorgden, opgehoogd naar een geheel jaar uitkering en gemaximeerd op het normbedrag voor het huishouden. Dat sluit aan bij de uitkomstmaat die vanaf model 2020 voor de prijscomponent is gebruikt. De cijfers zijn weergegeven voor de jaren 2020 en 2021. Een aantal kenmerken hebben dezelfde benaming in de tabel maar verschillen tussen de jaren inhoudelijk van elkaar:

a) De definitie van migratieachtergrond is gewijzigd naar herkomstland, zie aanpassing in hoofdstuk 3.

b) Het inkomen van zelfstandigen is in de nieuwe modelvariant toegevoegd aan het arbeidsverleden van de HCI indicator. Zie voor de uitleg over de aanpassing het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

c) De gezondheidsindicator bevat in de nieuwe modelvariant ook het kenmerk medicijnen voor epilepsie en pijn.

d) De regiokenmerken zijn in de nieuwe modelvariant anders gedefinieerd dan in het originele model 2023. Zo zijn de kenmerken niet meer op gemeenteniveau maar op PC4 niveau. Zie voor alle aanpassingen het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

4.3 Conclusies

Bijstandskans is voor de meeste kenmerken gelijk gebleven. De kenmerken waarvoor dit niet geldt zijn hoofdzakelijk kenmerken die in de doorontwikkeling gewijzigd zijn, zoals het kenmerk HCI waar vanaf model 2024 ook het

inkomen van zelfstandigen wordt meegenomen in het arbeidsverleden. Verder zijn er wijzigingen voor de gezondheidsindicatoren, waarbij er een aantal kenmerken zijn toegevoegd en de grens voor hoge zorgkosten is gewijzigd van 50.000 naar 5.000 euro. Opvallend is dat bij een hogere beschikbaarheid van werk de kans op bijstand relatief hoog is.

Voor de prijs per uitkering geldt ook dat er minimale wijzigingen zijn als we naar de verhouding tussen de kenmerken kijken. Wat wel opvalt is dat de prijsfracties over de gehele linie lager liggen. Dit komt door een forse stijging in de normbedragen per januari 2023.

5 Schatting van het model

Dit hoofdstuk presenteert de schattingsresultaten van model 2024. Ook tonen we enkele plausibiliteitstoetsen zoals de afwijking in het aantal voorspelde en daadwerkelijke bijstandshuishoudens, de afwijking in euro's van de budgetten met de feitelijke uitgaven van gemeenten in 2021 en de budgetmutaties ten opzichte van model 2023. De volgende paragraaf gaat in op de schattingsresultaten en Paragraaf 5.2 toetst de uitkomsten op plausibiliteit. Paragraaf 5.3 concludeert.

5.1 Schattingsresultaten

5.1.1 Volumecomponent

De coëfficiënten voor de volumecomponent van model 2024 zijn grotendeels vergelijkbaar met de coëfficiënten voor de volumecomponent van model 2023 – zie Tabel 5.1. Deze tabel laat voor model 2024 de nieuwe voorkeursspecificatie zien waarbij alle wijzigingen van de doorontwikkeling en het reguliere onderhoud zijn doorgevoerd. Voor model 2023 laten we de coëfficiënten zien voor het originele model, zonder al deze wijzigingen. Zodoende maken we een vergelijking tussen het uiteindelijke model van dit jaar en het model van vorig jaar. De verschillen tussen de modeljaren worden enerzijds verklaard door de veranderingen in de modelspecificatie en anderzijds door veranderingen over tijd.

Door de wijzigingen in het model hebben er een aantal verschuivingen plaatsgevonden. Over het algemeen zijn het teken (plus of min), de omvang en de significantie voor bijna alle kenmerken vergelijkbaar tussen de twee modeljaren. Het kenmerk *Eenouder-moeder, jongste kind tot 5* is zwak significant en wisselt van een positief teken naar een negatief teken. *Eenouder-vader, jongste kind tot 5* is in model 2024 insignificant, maar het teken slaat in dit geval niet om. Bij de subgroep herkomstland is het teken van herkomstland Ghana omgeslagen. Dit is van jaar op jaar vaker het geval en het kenmerk is ook vaker (zwak) significant. Daarnaast is in model 2024 herkomstland China insignificant. Van de nieuw toegevoegde kenmerken is het kenmerk herkomstland overig Amerika en Oceanië insignificant. Het ligt in de lijn der verwachting dat personen uit deze landen een vergelijkbare kans op bijstand hebben als personen met Nederland als herkomstland (de referentiegroep voor *Herkomst*). Voor de kenmerken WW-uitkering in het huishouden en overige uitkering, zoals de ziektewet, restuitkeringen etc. zien we aanzienlijke toenamen in de coëfficiënt.

Bij subgroep gezondheidsindicatoren zijn een aantal nieuwe kenmerken toegevoegd. Alle nieuw toegevoegde kenmerken hebben het verwachte teken en zijn statistisch significant. Opvallend is dat de kenmerken GGZ en Hoge zorgkosten een aanzienlijk lagere coëfficiënt hebben. Dit is enerzijds te verklaren doordat de grens van Hoge zorgkosten is aangepast van 50.000 euro naar 5.000 euro. Anderzijds is er een kenmerk opgenomen over GGZ of hoge zorgkosten in het verleden. Een deel van het effect van de kenmerken op de peildatum wordt opgepikt door de kenmerken die betrekking hebben op het verleden.

Ook zijn de coëfficiënten bij stapeling van problematiek gewijzigd. Dit heeft te maken met de wijzigingen in deze indicatoren. Nagenoeg alle componenten van de originele stapelingsindicatoren hebben wijzigingen ondergaan. De indicator voor gezondheidsproblemen is gewijzigd, niet-westerse migratieachtergrond is gewijzigd naar de herkomstlandindeling en bij de HCI is het inkomen van zelfstandigen toegevoegd.

Door de wijzigingen in regiokenmerken zien we een sterke daling in de omvang van de coëfficiënten van kenmerken die betrekking hebben op de vraagkant.

Tabel 5.1 Meeste verschillen tussen kenmerken in 2024 en 2023 zijn te verklaren door wijzigingen in het model

Kans op bijstand in huishouden	Model 2024		Model 2023	
Aanbodkant				
Huishoudtypen				
Alleenstaande	referentie		referentie	
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	0,8453	***	1,1916	***
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,2418	***	0,5563	***
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	-0,2251	***	0,1207	***
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,4344	***	-0,2782	***
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	-0,2227	**	-0,2454	***
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	-0,0566		-0,1380	***
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,4395	***	-0,5813	***
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-0,8709	***	-1,2185	***
Paar, jongste kind 18-	-0,9183	***	-1,0426	***
Paar, jongste kind 18+	-1,4526	***	-1,6973	***
Paar zonder kinderen	-1,0106	***	-1,1676	***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,6352	***	-0,7237	***
Overig huishouden	0,4125	***	0,1615	***
Leeftijdsgroepen				
Leeftijd 18 tot 20 jaar in hh	referentie		referentie	
Leeftijd 20 tot 25 jaar in hh	1,3667	***	1,2467	***
Leeftijd 25 tot 30 jaar in hh	1,9038	***	1,7681	***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in hh	1,9343	***	2,0362	***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in hh	2,0691	***	2,3884	***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in hh	2,5600	***	2,9424	***
Woonsituatie				
Corporatiewoning	1,3234	***	1,6346	***
Standplaats	1,4404	***	1,5661	***
Herkomst [a)]				
Herkomst (Nederland) in hh	referentie		referentie	
Herkomst (Turkije) in hh	0,2774	***	0,0847	*
Herkomst (Suriname) in hh	0,2779	***	0,1178	**
Herkomst (Cariben) in hh	0,4213	***	0,2359	***
Herkomst (Marokko) in hh	0,5361	***	0,3626	***
Herkomst (Ghana) in hh	0,1345	***	-0,0773	*
Herkomst (Somalië of Eritrea) in hh	1,4349	***	1,3897	***

Herkomst (overig Afrika) in hh	0,8186	***	0,6854	***
Herkomst (Afghanistan) in hh	1,2260	***	1,0438	***
Herkomst (Irak) in hh	1,3148	***	1,1859	***
Herkomst (Syrië) in hh	2,1811	***	2,2203	***
Herkomst (Iran) in hh	0,8972	***	0,7795	***
Herkomst (China) in hh	-0,0104		-0,3015	***
Herkomst (India) in hh	-0,5140	***	-0,8632	***
Herkomst (voormalig Joegoslavië) in hh	0,4007	***	0,3817	***
Herkomst (voormalige Sovjet-Unie) in hh	0,2411	***	0,2259	***
Herkomst (Overig Europa) in hh	-0,6096	***		
Herkomst (Overig Azië) in hh	0,2312	***		
Herkomst (Overig Amerika en Oceanië) in hh	-0,0182			
Herkomst (Overig westers) in huishouden			0,1179	***
Herkomst (Overig niet-westers) in huishouden			-0,5208	***
Opleidingsniveau [b)]				
HCI onbekend in hh	referentie		referentie	
Lage HCI in hh	1,0700	***	1,0851	***
Middelbare/hoge HCI in hh	-2,1722	***	-1,8712	***
(V)SO/PrO in hh	0,6312	***	0,8536	***
Gezondheidsindicatoren				
Zorgkosten boven de € 50.000 (2020), € 5.000 (2021) in hh	0,1077	***	0,5501	***
Zorgkosten boven de € 5.000 in hh in verleden huishouden	0,4591	***		
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,3296	***	0,9147	***
Gebruik GGZ-zorg verleden hh	0,6330	***		
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,1594	***	0,3503	***
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,1452	***	0,4175	***
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,4272	***	0,6432	***
Gebruik medicijn tegen epilepsie en pijn in hh	0,2782	***		
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	referentie		referentie	
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,0231	**	0,1957	***
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,0886	***	0,3696	***
Gebruik 8 of meer medicijngroepen in hh	0,1688	***	0,5483	***
Bovengemiddelde kosten huisarts in hh	0,0741	***		
Ziekenhuiskosten in hh	0,1249	***		
Gebruik van hulpmiddel in hh	0,1645	***		
Stapeling van problematiek				
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand [a)] in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	0,1175	***	0,1100	***

Herkomstland met verhoogde kans op bijstand [a)] in hh & gezondheidsproblemen [c)] in hh	0,0165		0,1704	***
HCI laag [b)] in hh & gezondheidsproblemen [c)] in hh	0,3386	***	0,4798	***
Studie niet afgemaakt & psychoproblematiek	1,0112	***		
Niet-rechthebbenden				
Alleenstaande, vermogen > € 5.000 (2020) , € 6.295 (2021)	-2,0042	***	-2,0843	***
Alleenstaande, vermogen t/m € 5.000 (2020) , € 6.295 (2021) & overwaarde > € 50.000 (2020), € 53.100 (2021)	-0,7458	***	-0,8142	***
Paar, vermogen > € 10.000 (2020), € 12.590 (2021)	-1,6277	***	-1,9009	***
Paar, vermogen > € 10.000 (2020), € 12.590 (2021) & overwaarde > € 50.000 (2020), € 53.100 (2021)	-0,6767	***	-0,7327	***
Student (mbo/hbo/wo) in hh	-2,1695	***	-2,0751	***
WW-uitkering in hh	-2,4201	***	-1,0601	***
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in hh	-4,5512	***	-4,3559	***
AO-uitkering (80%-100%) in hh	-4,5654	***	-4,5259	***
ANW-uitkering in hh	-5,7589	***	-5,8952	***
Ziektewetuitkering of wachtgeld in hh	-2,8903	***	-1,3472	***
Pensioenuitkering in hh	-0,8427	***	-0,6068	***
Vraagkant [d)]				
Werken onder niveau in gemeente	1,1678	***	1,7854	***
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-5,6993	***	-10,1625	***
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente			-0,2535	
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente			-1,0780	
Buurteffecten [d)]				
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is in gemeente o.b.v. 6-ppc gebieden	1,9602	***	1,9894	***
Overlast in de buurt	1,7134	***	1,3710	***
Constante	-1,7578	***	0,6609	
N	**7.214.044**		**7.182.637**	

Toelichting: De tabel toont de schattingsresultaten voor de volumecomponent van het bijstandsverdeelmodel voor 2024 en model 2023. Een aantal kenmerken hebben dezelfde benaming in de tabel maar verschillen tussen de jaren inhoudelijk van elkaar:

a) De definitie van migratieachtergrond is gewijzigd naar herkomstland, zie aanpassing in hoofdstuk 3.

b) Het inkomen van zelfstandigen is in de nieuwe modelvariant toegevoegd aan het arbeidsverleden van de HCI indicator. Zie voor de uitleg over de aanpassing het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

c) De gezondheidsindicator bevat in de nieuwe modelvariant ook het kenmerk medicijnen voor epilepsie en pijn.

d) De regiokenmerken zijn in de nieuwe modelvariant anders gedefinieerd dan in het originele model 2023. Zo zijn de kenmerken niet meer op gemeenteniveau maar op PC4 niveau. Zie voor alle aanpassingen het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

5.1.2 Prijscomponent

De coëfficiëntschattingen voor de prijscomponent van model 2024 zijn over nagenoeg de hele linie kleiner dan die van model 2023. Dit heeft te maken met de eerdere constatering dat de normbedragen in 2023 flink zijn toegenomen, zie Paragraaf 4.2 De onderlinge verhoudingen tussen de coëfficiënten binnen het modeljaar 2024 zijn echter wel vergelijkbaar met model 2023. Hier zijn een aantal uitzonderingen op. Er is een relatief groot verschil in de coëfficiënten van HCI laag en HCI midden/hoog. Ook valt op dat de coëfficiënt van WW-uitkering in het huishouden aanzienlijk is gestegen. Beschikbaarheid van laaggeschoold werk is net zoals in model 2023 insignificant, maar heeft in dit modeljaar ook een negatief teken.

Tabel 5.2 Coëfficiëntschattingen prijscomponent model 2023 sluiten aan bij model 2022

Prijs ten opzichte van de norm in bijstandshuishouden	Model 2024		Model 2023	
Aanbodkant				
Huishoudtypen				
Alleenstaande, eenouder-vader	referentie		*referentie*	
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	-0,1990	***	-0,2923	***
Eenouder-moeder, jongste kind 5+	-0,2679	***	-0,4960	***
Paar met kinderen	-0,4866	***	-0,7939	***
Paar zonder kinderen of overig huishouden	-0,6085	***	-0,9280	***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,2281	***	-0,5227	***
Leeftijdsgroepen				
Leeftijd 18 tot 25 jaar in hh	referentie		referentie	
Leeftijd 25 tot 30 jaar in hh	-0,2617	***	-0,1068	***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in hh	-0,4114	***	-0,5493	***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in hh	-0,4495	***	-0,6520	***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in hh	-0,3650	***	-0,5519	***
Woonsituatie				
Corporatiewoning of standplaats	0,0942	***	0,0887	***
Herkomst [a)]				
Herkomst (Nederland) in hh	referentie		referentie	
Herkomst (Turkije) in hh	0,0995	***	0,1225	***
Herkomst (Suriname) in hh	0,0707	***	0,1198	***
Herkomst (Marokko) in hh	0,1437	***	0,1954	***
Herkomst (overig Afrika) in hh	0,1589	***	0,1991	***
Herkomst (Midden-Oosten) in hh	0,2488	***	0,3299	***
Opleidingsniveau [b)]				
HCI onbekend in hh	referentie		referentie	
Lage HCI in hh	0,1187	***	0,5354	***
Middelbare/hoge HCI in hh	-0,0961	***	-0,6009	***
Gezondheidsindicatoren				

Prijs ten opzichte van de norm in bijstandshuishouden	Model 2024		Model 2023	
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,0563	***	0,1248	***
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,0141	***	0,0559	***
Stapeling van problematiek				
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen [c)] in hh	0,0827	***	0,0971	***
Overige uitkeringen				
WW-uitkering in hh	-1,4373	***	-0,3623	***
AO-uitkering (15-80%) in hh	-2,0494	***	-2,5365	***
AO-uitkering (80-100%) in hh	-2,5543	***	-3,2143	***
ANW-uitkering in hh	-1,4770	***	-1,7730	***
Ziektewet of wachtgeld in hh	-1,6885	***	-1,2954	***
Pensioenuitkering in hh	-0,8706	***	-1,2915	***
Vraagkant [d)]				
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	0,0385		-0,1448	
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente			1,0726	***
Buurteffecten [d)]				
Overlast in de buurt	0,4683	***	0,5176	***
Loonkostensubsidie				
Indicator LKS	-1,8557	***	-2,1504	***
Constante	1,6202	***	2,6170	***
N	**375.254**		**365.880**	

Toelichting: De tabel bevat de schattingsresultaten voor het model dat de prijs per uitkering, afgezet tegen het normbedrag, verklaart uit achtergrondkenmerken. Een aantal kenmerken hebben dezelfde benaming in de tabel maar verschillen tussen de jaren inhoudelijk van elkaar:

a) De definitie van migratieachtergrond is gewijzigd naar herkomstland, zie aanpassing in hoofdstuk 3.

b) Het inkomen van zelfstandigen is in de nieuwe modelvariant toegevoegd aan het arbeidsverleden van de HCI indicator. Zie voor de uitleg over de aanpassing het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

c) De gezondheidsindicator bevat in de nieuwe modelvariant ook het kenmerk medicijnen voor epilepsie en pijn.

d) De regiokenmerken zijn in de nieuwe modelvariant anders gedefinieerd dan in het originele model 2023. Zo zijn de kenmerken niet meer op gemeenteniveau maar op PC4 niveau. Zie voor alle aanpassingen het rapport over doorontwikkeling model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, op basis van CBS-microdata

5.2 Plausibiliteit

In deze paragraaf tonen we afwijkingen tussen het voorspelde en feitelijke aantal bijstandshuishoudens en tussen budget in 2024 en uitgaven in 2021. We tonen daarnaast budgetmutaties. Deze uitkomsten geven een beeld van de plausibiliteit van de uitkomsten. Daarbij tekenen we aan dat deze afwijkingen en budgetmutaties ook een gevolg zijn van de keuzes die gemeenten maken op het gebied van beleid en uitvoering.

5.2.1 Afwijking in aantal bijstandshuishoudens

We berekenen de 'afwijking in aantal huishoudens' als het gemiddelde (absolute) procentuele verschil tussen het voorspelde en werkelijke aantal huishoudens met bijstand. Tabel 5.3 vergelijkt de afwijking in aantal huishoudens voor model 2024 met model 2023, met een onderscheid naar verschillende grootteklassen van gemeenten. Hieruit blijkt dat de afwijking in aantal huishoudens licht is toegenomen. Deze toename zit bij alle grootteklassen behalve die van 40.000-100.000 inwoners.

Tabel 5.3 Afwijkingen in aantal huishoudens voor model 2023 groter voor kleinere gemeenten

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Model 2024 (alleen volumecomponent)					Model 2023 (alleen volumecomponent)				
	gem	min	max	#neg	#pos	gem	min	max	#neg	#pos
Gemeentegrootte										
15.000 – 40.000 inwoners (N = 177 / 178)	9,7	-33,3	44,1	69	108	8,9	-27,0	29,0	99	79
40.000 – 100.000 inwoners (N = 101 / 100)	6,3	-12,2	19,4	31	70	6,7	-15,8	24,1	44	55
100.000 – 250.000 inwoners (N = 28 / 27)	5,9	-12,0	13,1	13	15	5,8	-14,0	16,8	16	12
Meer dan 250.000 inwoners (N = 4 /4)	4,2	-6,8	-2,0	4	0	3,2	-4,1	4,8	3	1
Totaal (N = 310 / 309)	8,2	-33,3	44,1	117	193	7,8	-27,0	29,0	162	147
Gewogen naar inwonertal	6,7	-33,3	44,1	117	193	6,4	-27,0	29,0	162	147
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,8	-33,3	44,1	117	193	5,5	-27,0	29,0	162	147

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeente-indeling 2021 voor model 2024 en gemeente-indeling 2020 voor model 2023). De afwijking in aantal huishoudens is de afwijking tussen voorspelde en werkelijke aantallen bijstandshuishoudens. De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Figuur 5.1 laat zien dat de afwijking in aantal huishoudens relatief vaak negatief is voor grotere steden en gemeenten in het noorden van het land. Een negatieve afwijking in aantal huishoudens houdt in dat er in een gemeente meer feitelijke bijstandshuishoudens zijn dan het model voorspelt. Een positieve afwijking in aantal huishoudens houdt dus in dat het model meer bijstandshuishoudens voorspelt dan dat er feitelijk zijn in een gemeente. Dit is relatief sterk het geval voor kleinere gemeenten in de Randstad en het zuiden van het land.

Figuur 5.1 Relatief vaak negatieve afwijkingen in aantal huishoudens in het noorden van het land

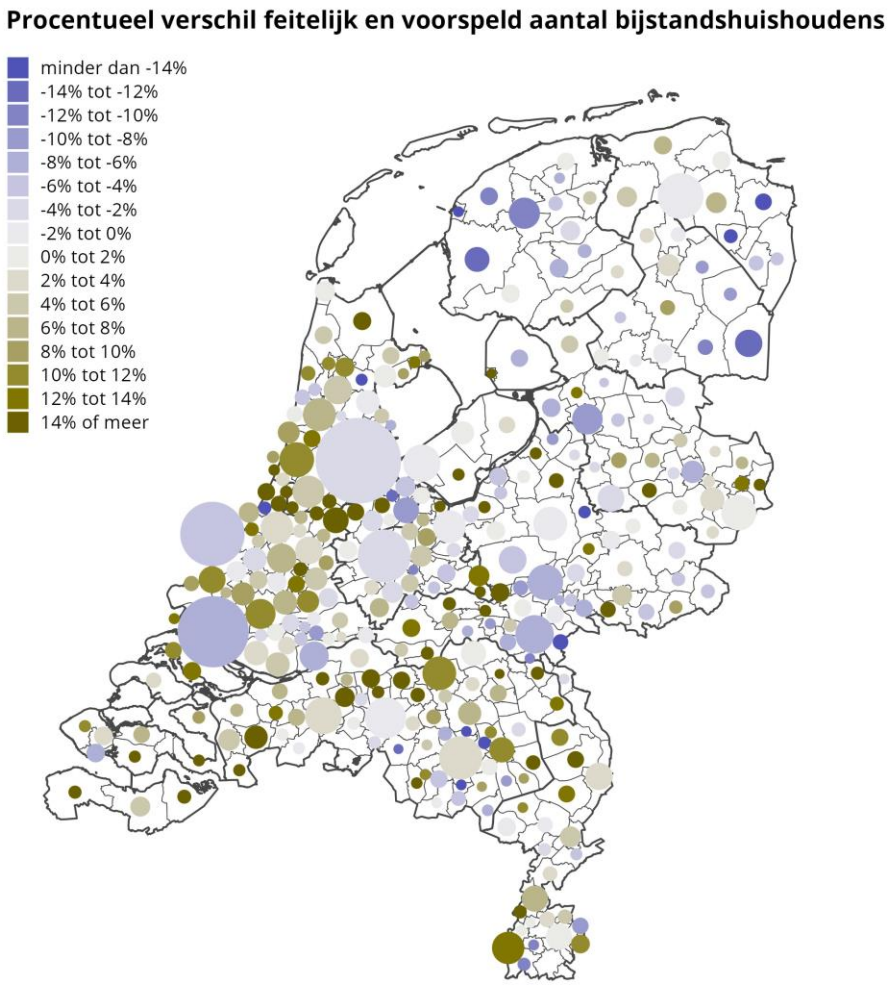

De figuur toont voor model 2024 per gemeente het verschil tussen het voorspelde aantal bijstandshuishoudens en het feitelijke aantal bijstandshuishoudens, uitgedrukt als percentage van het feitelijke aantal bijstandshuishoudens (de afwijking in aantal huishoudens). Het gaat om de voorspelde aantallen bijstandshuishoudens op basis van de schattingsfase. Cijfers zijn in gemeenteindeling 2021.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

Verder laat Figuur 5.2 zien dat de ontwikkeling van het voorspeld aantal bijstandshuishoudens de ontwikkeling van het feitelijk aantal bijstandshuishoudens redelijk volgt. Voor het merendeel van de gemeenten stijgt de feitelijke en voorspelde bijstandskans tussen modeljaar 2024 (peildatum januari 2021) en modeljaar 2023 (peildatum januari 2020). Onder kleinere gemeenten zijn er meer uitschieters in de ontwikkeling van het voorspeld ten opzichte van het feitelijke aantal bijstandshuishoudens. Bij de grotere gemeenten vallen Rotterdam en Arnhem op: hier neemt het voorspeld aantal bijstandshuishoudens af, terwijl het feitelijk aantal bijstandshuishoudens toeneemt.

Figuur 5.2 Stijging in het feitelijke én voorspelde aantal bijstandshuishoudens voor het merendeel van de gemeenten

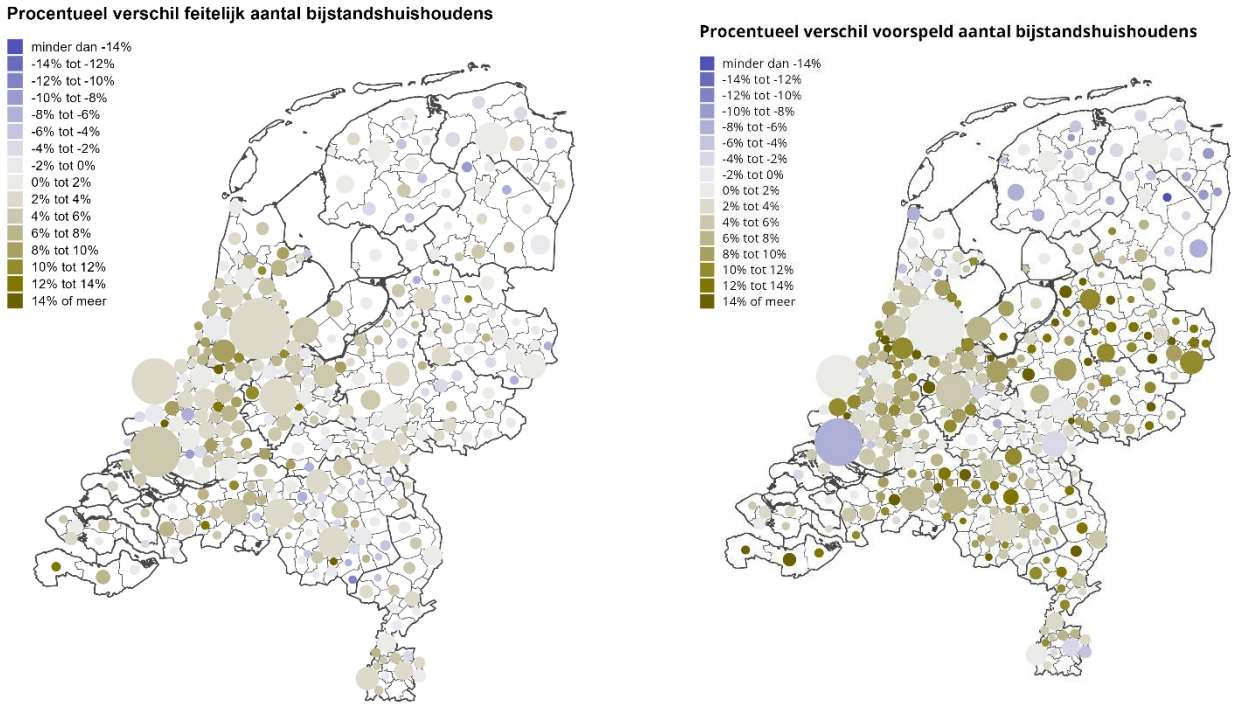

De linker figuur toont per gemeente het verschil tussen het feitelijke aantal bijstandshuishoudens begin januari 2021 en begin januari 2020, uitgedrukt als percentage van het feitelijke aantal bijstandshuishoudens begin januari 2020. Dit zijn de cijfers die respectievelijk voor de schatting van model 2024 en de schatting van model 2023 zijn gebruikt. De rechter figuur toont het verschil tussen het voorspelde aantal bijstandshuishoudens in model 2024 en model 2023, uitgedrukt als percentage van het voorspelde aantal bijstandshuishoudens in model 2023. Het gaat om de voorspelde aantallen bijstandshuishoudens op basis van de schattingsfase. Cijfers in beide figuren zijn in gemeente-indeling 2021.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research.

5.2.2 Afwijking in euro's

De afwijking tussen de budgetten op basis van het objectieve verdeelmodel (na toepassing van zowel de volume- als prijscomponent) en de uitgaven is een tweede manier om de plausibiliteit van de schattingsresultaten te beoordelen. Hiervoor kijken we naar het procentuele absolute verschil tussen het budgetaandeel voor 2024 en het uitgavenaandeel in 2021 (in de actualisatiefase wordt dit 2022).[10] Deze vergelijking is echter niet helemaal zuiver. Allereerst bevatten de uitgaven 2021 ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners. Omdat het budget voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners buiten het model om wordt verdeeld, is deze component niet meegenomen in de budgetaandelen die uit het model volgen. Dit zorgt voor een afwijking ten opzichte van de uitgaven in 2021 en vertaalt zich in een grotere afwijking in euro's. Daarnaast gebruikt het model normbedragen per 1 januari 2023 om budgetten voor 2024 te berekenen. De uitgaven in 2021 zijn gebaseerd op normbedragen die golden in 2021. De ontwikkeling in de hoogte van de normbedragen is niet voor elk type huishouden gelijk. Ook dit kan daarom resulteren in een grotere afwijking in euro's. Tenslotte kunnen verschillen tussen budget en uitgaven ook ontstaan door gemeentelijk beleid en uitvoering.

---

10 Afwijking in euro's = ((budgetaandeel – uitgavenaandeel) / uitgavenaandeel) * 100%. In voorgaande rapporten werd dit het herverdeeleffect genoemd.

Tabel 5.4 Afwijking in euro's neemt in model 2024 toe ten opzichte van model 2023

Verschil tussen budgetaandeel en uitgavenaandeel	gem	min	max	totaal	# kleiner dan - 12,5%	# - 12,5% tot - 7.5%	# - 7.5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
Model 2024									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	11,3	-32,6	45,3	177	9	9	30	65	64
40.000 – 100.000 inwoners	8,1	-10,9	30,0	101	0	2	14	52	33
100.000 – 250.000 inwoners	6,2	-10,8	16,6	28	0	2	9	14	3
Meer dan 250.000 inwoners	7,3	-9,5	-3,1	4	0	3	1	0	0
Totaal	9,7	-32,6	45,3	310	9	16	54	131	100
Gewogen naar inwonertal	8,4	-32,6	45,3	310	9	16	54	131	100
Gewogen naar uitgavenaandeel	7,5	-32,6	45,3	310	9	16	54	131	100
Model 2023									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	9,9	-25,5	38,1	178	12	17	46	56	47
40.000 – 100.000 inwoners	7,3	-13,3	34,2	99	2	5	30	40	22
100.000 – 250.000 inwoners	6,5	-14,1	19,1	28	1	3	10	11	3
Meer dan 250.000 inwoners	4,8	-7,0	1,1	4	0	0	3	1	0
Totaal	8,7	-25,5	38,1	309	15	25	89	108	72
Gewogen naar inwonertal	7,3	-25,5	38,1	309	15	25	89	108	72
Gewogen naar uitgavenaandeel	6,3	-25,5	38,1	309	15	25	89	108	72

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2021 voor model 2024 en 2020 voor model 2023. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt. Dat geldt ook voor de gemeenten die gedeeltelijk historisch worden gebudgetteerd, er is dus

nog geen rekening gehouden met de historische component. Het gemiddelde betreft het absolute gemiddelde herverdeeleffect.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Tabel 5.4 vergelijkt de afwijking in euro's voor model 2024 met model 2023, met een onderscheid naar verschillende grootteklassen van gemeenten. Daarnaast is het aantal gemeenten met een negatieve afwijking in euro's in deze tabel verder uitgesplitst. Voor de grenzen is aansluiting gezocht bij de grenzen die worden gehanteerd voor het vangnet van de Participatiewet. De afwijking tussen de budgetten op basis van het objectieve verdeelmodel (na toepassing van zowel de volume- als prijscomponent) en de uitgavenaandelen is gestegen voor model 2024 ten opzichte van model 2023. Gemiddeld genomen en niet gewogen naar uitgavenaandeel neemt het verschil tussen het budgetaandeel en het uitgavenaandeel met één procentpunt toe, maar er zijn voor model 2024 minder gemeenten waarvoor het budgetaandeel lager is dan het uitgavenaandeel.

Gemeenten in Zuid-Nederland en het westelijk deel van de Noordvleugel van de Randstad hebben een relatief groot budgetaandeel ten opzichte van hun aandeel in de totale feitelijke bijstandsuitgaven, zie Figuur 5.3. Gemeenten in het noorden van Nederland, in het bijzonder Friesland, hebben relatief vaak een negatieve afwijking in euro's; het uitgavenaandeel is voor deze gemeenten groter dan het objectieve budgetaandeel. Het beeld dat deze figuur laat zien, komt daarmee sterk overeen met de kaart van de afwijkingen in aantal huishoudens (Figuur 5.1).

Figuur 5.3 Gemeenten in Zuid-Nederland en het westelijk deel van de Noordvleugel van de Randstad hebben een relatief hoog objectief budgetaandeel ten opzichte van hun uitgavenaandeel

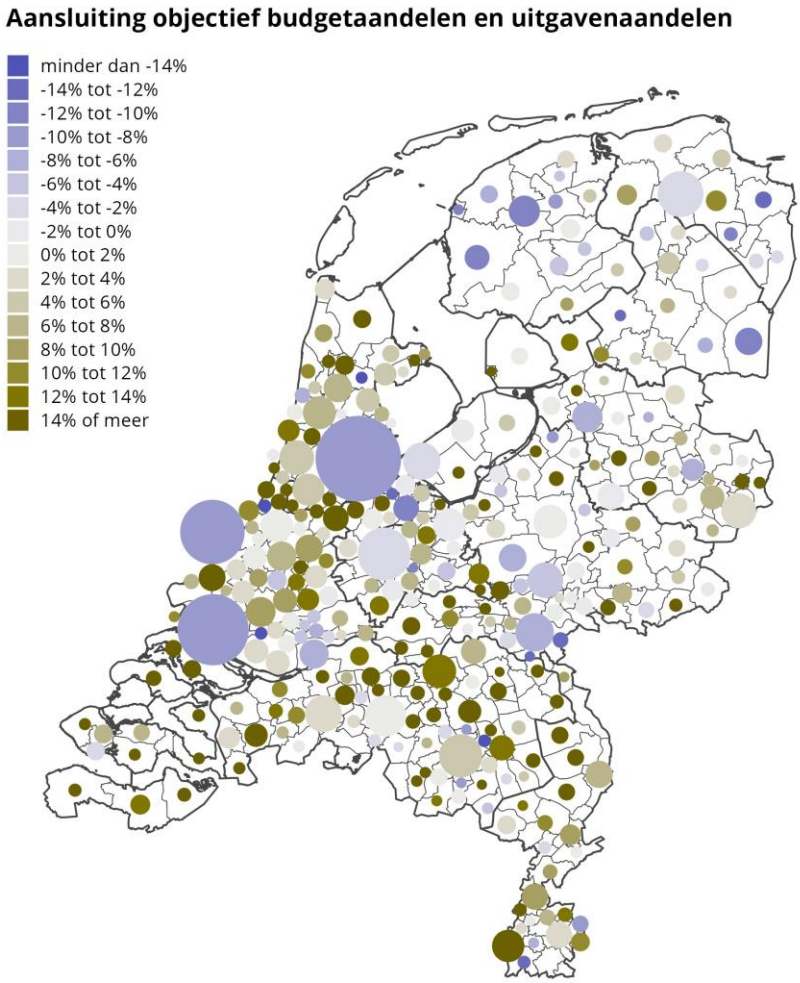

De figuur toont voor model 2024 per gemeente het verschil tussen het objectieve budgetaandeel op basis van de schattingsfase en het aandeel in de totale bijstandsuitgaven in 2021, uitgedrukt als percentage van het uitgavenaandeel (de afwijking in euro's). Cijfers zijn in gemeente-indeling 2021.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research.

5.2.3 Budgetmutaties

Veranderingen in het budget ten opzichte van de verdeling van vorig jaar zijn een derde manier om de plausibiliteit van de uitkomsten te beoordelen. Het gaat in dit rapport om de uitkomsten van de schattingsfase, waardoor de resultaten niet één-op-één doorvertaald kunnen worden naar de resultaten in de actualisatiefase, die voor de uiteindelijke budgetverdeling voor 2024 relevant zijn. Tabel 5.5 laat zien dat er ook wat betreft de budgetmutaties – de procentuele verandering in het objectieve budgetaandeel tussen twee modeljaren – relatief grote verschillen zijn tussen model 2024 en model 2023. Voor alle gemeentegrootten geldt dat er een toename is van de budgetmutaties. Deze budgetmutaties hebben naast gebruikelijke ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de conjunctuur vooral te maken met de wijzigingen in het model. De wijzigingen per model 2024 werken ook door in de budgetmutaties omdat we een vergelijking maken met de uitkomsten voor model 2023, waarbij deze wijzigingen niet doorgevoerd zijn.

Tabel 5.5 Budgetmutaties zijn voor model 2024 groter dan voor model 2023

Budgetmutaties	Model 2024 (mutaties t.o.v. model 2023)					Model 2023 (mutaties t.o.v. model 2022)				
	gem	min	max	#neg	#pos	Gem	min	max	#neg	#pos
Gemeentegrootte										
15.000 – 40.000 inwoners (N = 178 / 178)	5,8	-16,6	20,1	54	120	3,4	-13,8	10,9	118	60
40.000 – 100.000 inwoners (N = 99 / 100)	4,6	-9,8	17,2	29	70	2,5	-6,8	9,0	66	34
100.000 – 250.000 inwoners (N = 28 / 27)	4,5	-8,5	8,1	11	17	2,0	-4,5	8,8	11	16
Meer dan 250.000 inwoners (N = 4 /4)	3,2	-8,3	1,5	3	1	1,2	-0,5	4,6	1	3
Totaal (N = 309 / 309)	5,3	-16,6	20,1	97	212	3,0	-13,8	10,9	196	113

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) en zijn in gemeente-indeling 2021 voor model 2024 en gemeente-indeling 2020 voor model 2023. Budgetaandelen zijn bepaald na toepassing van zowel de volumecomponent als de prijscomponent uit de schattingsfase. Er is nog geen rekening gehouden met de historische component voor gemeenten die deels historisch gebudgetteerd worden.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Figuur 5.4 toont de budgetmutaties van model 2024 ten opzichte van model 2023. Het patroon in deze figuur lijkt op het patroon van het procentueel verschil in het voorspeld aantal bijstandshuishoudens (Figuur 5.2, rechts), maar dan minder geprononceerd. Het objectief budgetaandeel stijgt in het Groene Hart, het westelijke deel van de Noordvleugel van de Randstad, Midden- en Oost-Nederland, Noord-Brabant, Noord-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen. Daarentegen daalt het objectief budgetaandeel in Noord-Nederland en het rivierengebied.

Figuur 5.4 Het objectief budgetaandeel daalt in Noord-Nederland en het rivierengebied tussen model 2023 en model 2024

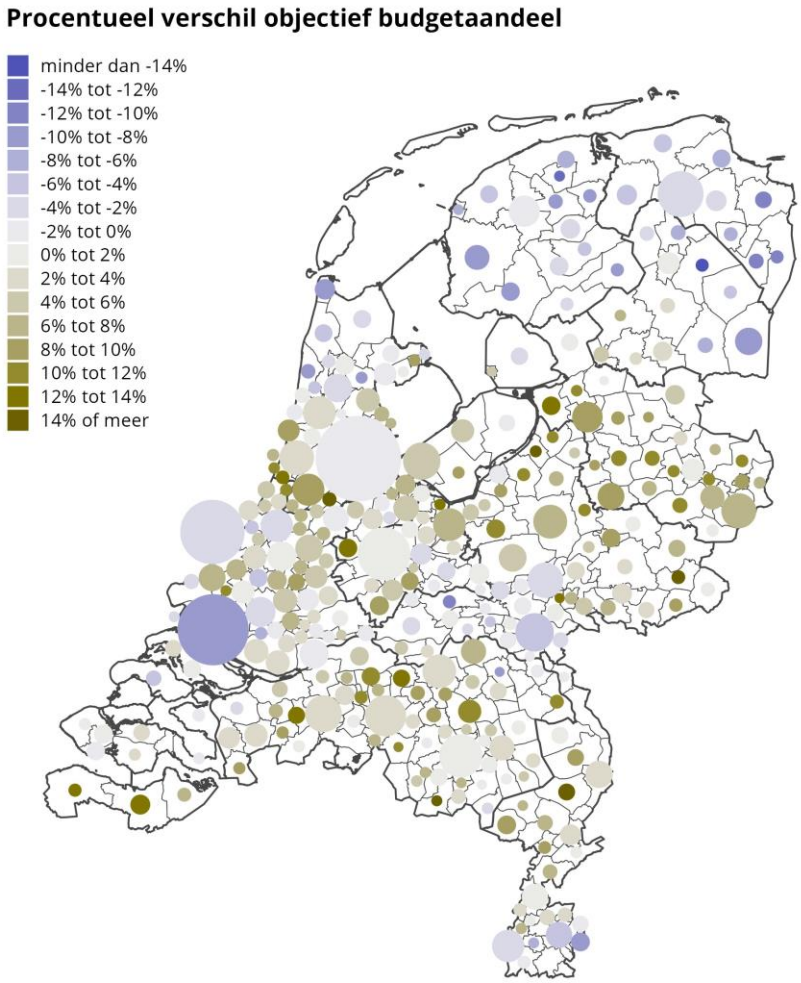

De figuur toont het procentuele verschil tussen het objectieve budgetaandeel van model 2023 en het objectieve budgetaandeel van model 2024, beide op basis van de schattingsfase. Cijfers zijn in gemeente-indeling 2021.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

5.3 Conclusie

De afwijking tussen het voorspelde en het feitelijke aantal bijstandshuishoudens neemt met één procentpunt toe ten opzichte van model 2023. Deze toename zit bij alle grootteklassen behalve die van 40.000-100.000 inwoners. Ook het verschil tussen het objectieve budgetaandeel en het uitgavenaandeel neemt voor model 2024 gemiddeld per gemeente toe. Tot slot zijn de budgetmutaties – de verandering in het objectieve budgetaandeel ten opzichte van het vorige modeljaar – voor modeljaar 2024 sterk toegenomen doordat we een vergelijking maken met de modelspecificatie voor 2023 waarbij aanpassingen vanwege de doorontwikkeling niet zijn doorgevoerd. De herverdeeleffecten vanwege de doorontwikkeling komen in deze vergelijking daarom bovenop die van de nieuwe reguliere schattingen.

Literatuur

CBS (2021). Nieuwe meetmethode van invloed op beroepsbevolkingscijfers: https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2021/48/nieuwe-meetmethode-van-invloed-op-beroepsbevolkingscijfers.

CBS (2021). Meer werklozen, maar ook meer werkenden met nieuwe meetmethode: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/48/meer-werklozen-maar-ook-meer-werkenden-met-nieuwe-meetmethode.

Lammers, M., Kroon, L., Middeldorp, M., Schwarz, T. & Muilwijk-Vriend, S. (2020). Bijstandsverdeelmodel 2020. Stabiliteit en regionale patronen. SEO-rapport nummer 2020-11.

Lammers, M., Kroon, L., Schwartz, T., Muilwijk-Vriend, S., Middeldorp, M., Burema, F., Woerkens, C. van & Marlet, G. (2020). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2021. Herschatting en verdeling van de budgetten. SEO-rapport nummer 2020-70.

Lammers, M., Muilwijk-Vriend, S., Kroon, L., Schwartz, T. & Middeldorp, M. (2021). Stabiliteit bijstandsverdeelmodel. Notitie aan SZW en gemeenten. SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research.

Middeldorp, M., Halbersma, R. & Burema, F. (2022). Verbetering Regiokenmerken Bijstandsverdeelmodel. Amsterdam: Atlas Research.

Muilwijk-Vriend, S., Kroon, L., Schwartz, T., Marlet, G., Woerkens, C. van & Middeldorp, M. (2019). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2020. Herschatting en verdeling van de budgetten. SEO-rapport nummer 2019-73.

Object Vision (2021). PC4 travel time matrix for Nederland van Boven. https://www.ge-odms.nl/PC4_travel_time_matrix_for_Nederland_van_Boven [voor het laatst bezocht op 3 mei 2022].

UWV (2020). Arbeidsmarktinformatie, 7 mei 2020. Amsterdam: UWV.

Vermeulen, W., Kroon, L., Schwartz, T., Middeldorp, M. & Burema, F. (2021). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2022. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Vermeulen, W., Kroon, L., Schwartz, T., Athmer, J., Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2022a). Meerjarige tekorten en overschotten op het bijstandsbudget. Een verkenning van objectieve verklaringen. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., Eikel, R. van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2022b). Bijstandsverdeelmodel 2023. Technisch achtergronddocument schattingsfase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023a). Doorontwikkeling bijstandsverdeelmodel. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., Dijkstra, N., Pomp, M., van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023b). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2024. Hoofdrapport. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., Dijkstra, N., Pomp, M., van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023c). Bijstandsverdeelmodel 2024. Technisch achtergronddocument actualisatiefase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Bijlage A Beschrijving van het model

Figuur A.1geeft een schematisch overzicht van het bijstandsverdeelmodel. Dit komt overeen met de structuur die in de afgelopen jaren is gehanteerd. Het LKS-budget dat sinds 2022 apart verdeeld wordt, is in deze figuur buiten beschouwing gelaten.

In de volumecomponent wordt de kans op bijstand van een huishouden ingeschat op basis van objectieve factoren. De huishoudkenmerken worden eerst op persoonsniveau bepaald en vervolgens omgerekend naar huishoudensniveau. Daarvoor wordt bijvoorbeeld het aantal personen in een huishouden dat tot de doelpopulatie behoort – dat wil zeggen personen in de leeftijd van 18 jaar tot AOW-leeftijd – dat gebruikmaakt van GGZ-zorg gedeeld door het totaal aantal personen in de doelpopulatie in dat huishouden.

In de prijscomponent wordt de hoogte van de uitkering (als fractie van het wettelijke normbedrag voor dat huishouden) op basis van objectieve factoren geschat. De prijs per uitkering en de fractie van het normbedrag zijn gecorrigeerd voor uitkeringen aan AOW-gerechtigden en elders verzorgden, opgehoogd naar een geheel jaar uitkering en gemaximeerd op het normbedrag voor het huishouden. Tabel A.1 en Tabel A.2 bevatten een overzicht van de objectieve factoren in de volume- en prijscomponent. De schatting levert gewichten op voor de prijscomponent en de volumecomponent.

De peildatum van de gegevens waarmee model 2024 geschat wordt, is begin januari 2021. De geschatte gewichten worden toegepast op gegevens die zo actueel mogelijk zijn, namelijk ultimo 2022. Zo wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen. Dat kan van invloed zijn op de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente. Waar mogelijk wordt daarom gebruikgemaakt van gegevens met peildatum 31 december 2021. Niet alle gegevens kunnen naar deze peildatum worden geactualiseerd. Het model wordt daarom niet herschat op de geactualiseerde gegevens.

Uit het geactualiseerde model volgt de voorspelde kans op bijstand en de voorspelde fractie van het normbedrag dat een huishouden aan bijstand zou ontvangen. Het voorspelde budget voor 2024 wordt hieruit berekend door de voorspelde kans per huishouden te vermenigvuldigen met de voorspelde fractie van het normbedrag en het normbedrag per 1 juli 2023 voor het huishouden. Door deze voorspelde budgetten per huishouden op te tellen over alle huishoudens in een gemeente volgt het voorspelde budget per gemeente. Dit wordt gedeeld door het totaal aan voorspelde budgetten om tot een objectief budgetaandeel te komen. Toepassing van dit objectieve budgetaandeel op het objectief te verdelen deel van het macrobudget van het budgetjaar levert het objectieve budget voor een gemeente op.

Het objectieve budget wordt vervolgens gecombineerd met een budget op basis van historische lasten voor kleine gemeenten, een budget voor instellingsbewoners, een budget voor dak- en thuislozen en een eventueel budget voor vergunninghouders. Een combinatie van deze onderdelen levert het budget voor bijstandsuitkeringen op. Hiernaast ontvangen gemeenten sinds 2022 een budget voor loonkostensubsidie.

Figuur A.1 Structuur van het bijstandsverdeelmodel

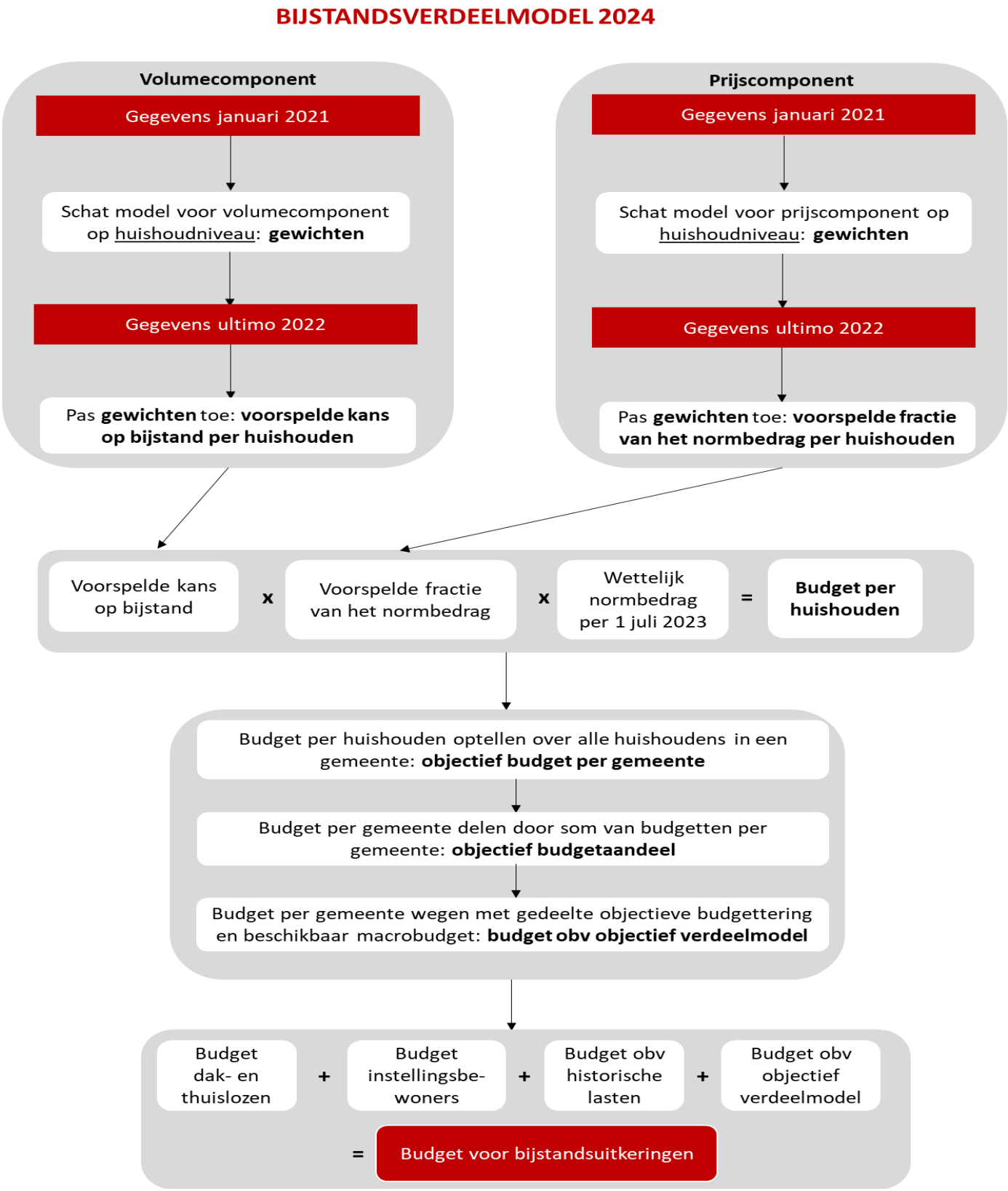

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

Tabel A.1 Specificatie van de volumecomponent

Geen recht	Aanbodkant
Vermogen en overwaarde woning	Leeftijd
AO-, WW-, ANW-uitkering, Ziektewet, wachtgeld of pensioenuitkering	Huishoudenssamenstelling (o.a. alleenstaande, eenouderhuishouden, paar)
Student	Corporatiewoning en standplaats
	Herkomst
Vraagkant	Human Capital Index (HCI)
Beschikbaarheid van werk in gemeente	Zorgkosten, medicijngebruik
Werken onder niveau (verdringing) in gemeente	Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh
	Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & gezondheidsproblemen in hh
Buurteffecten	HCI laag & gezondheidsproblemen
Buurt waar werken niet de norm is	(V)SO/PrO onderwijs gevolgd
Overlast en onveiligheid in de buurt	Voormalig student met psychoproblematiek

De tabel geeft de voorgestelde factoren voor de volumecomponent van het bijstandsverdeelmodel weer.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

Tabel A.2 Specificatie van de prijscomponent

Kans op (inkomsten uit) werk	Andere uitkering of LKS
Leeftijd	AO-, WW-, ANW-uitkering, Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkering
Huishoudenssamenstelling (eenouder-moeder naar leeftijd jongste kind, paar met/zonder kinderen, thuiswonend meerderjarig kind)	**Loonkostensubsidie** Indicator voor ontvangst van LKS
Corporatiewoning of standplaats	
Herkomst	
Human Capital Index (HCI)	
Gebruik GGZ-zorg, gebruik medicijnen tegen depressie	
HCI laag & gezondheidsproblemen	
Beschikbaarheid van laagopgeleid werk in gemeente	
Overlast en onveiligheid in de buurt	

De tabel geeft de voorgestelde factoren voor de prijscomponent van het bijstandsverdeelmodel weer.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

Bijlage B Gehanteerde normbedragen

Het verdeelmodel houdt bij toekenning van de wettelijke normbedragen per huishouden rekening met de kostendelersnorm die geldt als een woning wordt bewoond door meerdere volwassenen die de woonkosten kunnen delen. Het verdeelmodel rekent met gebruteerde bedragen die door het ministerie van SZW worden aangeleverd. Onderstaande tabel bevat de gehanteerde normbedragen in de schattingsfase, afhankelijk van het huishoudtype, de leeftijd van huishoudleden en het aantal kostendelers. Het betreft normen per 1 januari 2023. De actualisatiefase gaat uit van normbedragen per 1 juli 2023.

Niet alle huishoudleden tellen mee voor de kostendelersnorm. Uitgezonderd zijn:

- jongeren tot 21 jaar;
- kamerhuurders met een commercieel contract (en die een commerciële huurprijs betalen);
- studenten die een opleiding volgen die recht kan geven op studiefinanciering of tegemoetkoming studiekosten;
- studenten die een Beroeps Begeleidende Leerweg volgen (BBL-studenten).

In het verdeelmodel wordt voor iedere (mbo-, hbo- en wo-)student verondersteld dat hij/zij geen kostendeler is. Dat geldt dus ook voor BBL-studenten. Ook jongeren tot 21 jaar tellen niet mee als kostendeler. Er is geen informatie beschikbaar over commerciële kamerhuur, deze mensen worden dus in het verdeelmodel geteld als kostendeler (als zij 21 jaar of ouder en geen student zijn).

Huishoudleden die de AOW-leeftijd hebben bereikt, vallen niet meer onder de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar tellen wel als kostendeler.

Tabel B.1 Gehanteerde normbedragen, 1 januari 2023

	% t.o.v. wettelijk minimumloon	Netto norm per maand	Netto norm per jaar	Bruto norm per jaar
Normen voor 21-plussers				
Referentie WML	100,00%	€ 1.708,08	€ 20.496,96	€ 22.762,96
Aantal kostendelers – 1	70,00%	€ 1.195,66	€ 14.347,92	€ 17.881,14
2	50,00%	€ 854,04	€ 10.248,48	€ 11.381,48
3	43,33%	€ 740,17	€ 8.882,04	€ 9.214,99
4	40,00%	€ 683,23	€ 8.198,76	€ 8.198,76
5	38,00%	€ 649,07	€ 7.788,84	€ 7.788,84
6	36,67%	€ 626,30	€ 7.515,60	€ 7.515,60
7	35,71%	€ 610,03	€ 7.320,36	€ 7.320,36
8	35,00%	€ 597,83	€ 7.173,96	€ 7.173,96
9	34,44%	€ 588,34	€ 7.060,08	€ 7.060,08
10	34,00%	€ 580,75	€ 6.969,00	€ 6.969,00
Jongerennormen (21-)				
Alleenstaande (ouder)		€ 295,20	€ 3.542,40	€ 3.542,40
Paar, beide partners 21-, zonder kind		€ 590,40	€ 7.084,80	€ 7.084,80
Paar, één 21+, zonder kind		€ 1.149,24	€ 13.790,88	€ 13.790,88
Paar, beide partners 21-, met kind		€ 932,02	€ 11.184,24	€ 11.184,24
Paar, één 21+, met kind		€ 1.490,86	€ 17.890,32	€ 18.630,13
Normen paren (met 21- partner) als er kostendelers zijn, o.b.v. art. 22a, lid 3 Pw	Indien extra aantal kostendelers			
Paar, één 21+, met kind	0	€ 1.490,86	€ 17.890,32	€ 18.630,13
	+1	€ 1.490,86	€ 17.890,32	€ 18.630,13
	+2	€ 1.376,99	€ 16.523,88	€ 16.523,88
	+3	€ 1.320,05	€ 15.840,60	€ 15.840,60
	+4	€ 1.285,89	€ 15.430,68	€ 15.430,68
	+5	€ 1.263,12	€ 15.157,44	€ 15.157,44
	+6	€ 1.246,85	€ 14.962,20	€ 14.962,20
	+7	€ 1.234,65	€ 14.815,80	€ 14.815,80
	+8	€ 1.225,16	€ 14.701,92	€ 14.701,92
	+9	€ 1.217,57	€ 14.610,84	€ 14.610,84

	% t.o.v. wettelijk minimumloon	Netto norm per maand	Netto norm per jaar	Bruto norm per jaar
Paar, één 21+, zonder kind	0	€ 1.149,24	€ 13.790,88	€ 13.790,88
	+1	€ 1.149,24	€ 13.790,88	€ 13.790,88
	+2	€ 1.035,37	€ 12.424,44	€ 12.424,44
	+3	€ 978,43	€ 11.741,16	€ 11.741,16
	+4	€ 944,27	€ 11.331,24	€ 11.331,24
	+5	€ 921,50	€ 11.058,00	€ 11.058,00
	+6	€ 905,23	€ 10.862,76	€ 10.862,76
	+7	€ 893,03	€ 10.716,36	€ 10.716,36
	+8	€ 883,54	€ 10.602,48	€ 10.602,48
	+9	€ 875,95	€ 10.511,40	€ 10.511,40
Afwijkende normen paren o.b.v. art. 24 Participatiewet				
rechthebbende 21+ met of zonder kinderen		€ 854,04	€ 10.248,48	€ 11.381,48
rechthebbende 21- zonder kind		€ 295,20	€ 3.542,40	€ 3.542,40
rechthebbende 21- met kind		€ 466,01	€ 5.592,12	€ 5.592,12

De tabel bevat bedragen per persoon. Bij een huishouden met drie kostendelers geldt een bedrag van € 8.882,04 per persoon, dus 3 keer € 8.882,04 voor het gehele huishouden. WML is wettelijk minimumloon.
Bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Bijlage C Exacte gewichten uit de schattingsmodellen

Het bijstandsverdeelmodel voor 2024 bestaat uit een model dat de kans op bijstand schat (de volumecomponent) en een model dat de hoogte van de uitkering schat (de prijscomponent). De schattingsgewichten met zeven cijfers achter de komma worden gebruikt om voorspellingen op het geactualiseerde analysebestand te maken. Tabel C.1 en Tabel C.2 laten deze schattingsgewichten zien, voor respectievelijk de volumecomponent en de prijscomponent van het model.

Tabel C.1 Schattingsgewichten volumecomponent model 2024

Model 2024 – Volumecomponent		Peildatum schatting	Peildatum actualisatie
Aanbodkant			
Alleenstaande	referentie	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	0,84530865	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,24183318	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	-0,22505119	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,43435013	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	-0,22267242	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	-0,05661987	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,43947314	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-0,87091089	1-1-2021	31-12-2022
Paar, jongste kind 18-	-0,91831388	1-1-2021	31-12-2022
Paar, jongste kind 18+	-1,45259231	1-1-2021	31-12-2022
Paar zonder kinderen	-1,01060588	1-1-2021	31-12-2022
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,63522250	1-1-2021	31-12-2022
Overig huishouden	0,41249811	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 18 tot 20 jaar in hh	referentie	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 20 tot 25 jaar in hh	1,36670099	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 25 tot 30 jaar in hh	1,90377979	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 30 tot 40 jaar in hh	1,93433576	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 40 tot 50 jaar in hh	2,06905200	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in hh	2,56004625	1-1-2021	31-12-2022
Corporatiewoning	1,32339248	31-12-2020	31-12-2022
Standplaats	1,44036588	31-12-2020	31-12-2022

Model 2023 - Volumecomponent		Peildatum schatting	Peildatum actualisatie
Herkomst (Nederland) in hh	Referentie	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Turkije) in hh	0,27743556	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Suriname) in hh	0,27790381	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Cariben) in hh	0,42126278	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Marokko) in hh	0,53609588	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Ghana) in hh	0,13454503	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Somalië of Eritrea) in hh	1,43494586	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (overig Afrika) in hh	0,81862310	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Afghanistan) in hh	1,22596125	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Irak) in hh	1,31483478	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Syrië) in hh	2,18111656	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Iran) in hh	0,89723953	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (China) in hh	-0,01041201	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (India) in hh	-0,51400966	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (voormalig Joegoslavië) in hh	0,40071500	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (voormalige Sovjet-Unie) in hh	0,24105535	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Overig Europa) in hh	-0,60961068	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Overig Azië) in hh	0,23117286	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Overig Amerika) in hh	-0,01823486	1-1-2021	31-12-2022
HCI onbekend in hh	referentie	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021
Lage HCI in hh	1,03166473	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021
Middelbare/hoge HCI in hh	-2,21521612	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021
(V)SO/PrO in hh	0,59990859	Gevolgd tussen schooljaar 2010/2011 en 2019/2020, niet gevolgd in schooljaar 2020/2021	Gevolgd tussen schooljaar 2012/2013 en 2021/2022, niet gevolgd in schooljaar 2022/2023
Zorgkosten boven de € 5.000 (2021) / € 50.000 (2020) in hh	0,10772988	Heel 2020	Heel 2020

Verleden met zorgkosten boven de € 5.000 in hh	0,45911766	Gehele jaren, 2010 tot en met 2020	Gehele jaren, 2010 tot en met 2020
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,32960505	Heel 2020	Heel 2020
Verleden met gebruik GGZ-zorg in hh	0,63297280	Gehele jaren, 2010 tot en met 2020	Gehele jaren, 2010 tot en met 2020
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,15937332	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,14523560	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,42721559	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik medicijn tegen epilepsie en pijn in hh	0,27819726	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	referentie	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,02314839	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,08856740	Heel 2020	Heel 2021
Gebruik 8 of meer medicijngroepen in hh	0,16882262	Heel 2020	Heel 2021
Bovengemiddelde kosten huisarts in hh	0,07406407	Heel 2020	Heel 2020
Ziekenhuiskosten in hh	0,12493734	Heel 2020	Heel 2020
Gebruik van hulpmiddel in hh	0,16448816	Heel 2020	Heel 2020
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	0,11750126	1-1-2021	31-12-2022
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,01651979	1-1-2021 voor migratieachtergrond, heel 2020 voor gezondheidsproblemen	31-12-2022 voor migratieachtergrond, heel 2020 voor hoge zorgkosten en gebruik ggz-zorg, heel 2021 voor overige gezondheidsproblemen
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,33860304	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020, heel 2020 voor gezondheidsproblemen	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021, heel 2020 voor hoge zorgkosten en gebruik ggz-zorg, heel 2021 voor overige gezondheidsproblemen
Studie niet afgemaakt & psychoproblematiek	1,01119683	Opleidingsniveau 1-10-2020, psychoproblematiek over heel 2020, en gebruik ggz-zorg over heel 2020.	Opleidingsniveau 1-10-2021, psychoproblematiek over heel 2021, en gebruik ggz-zorg over heel 2020.
Niet-rechthebbenden			

Alleenstaande, vermogen > € 6.295	-2,00421306	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Alleenstaande, vermogen t/m € 6.295, overwaarde boven € 53.100	-0,74575527	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Paar, vermogen boven € 12.590	-1,62766013	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Paar, vermogen tot en met € 12.590, overwaarde boven € 53.100	-0,67666055	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Student (mbo/hbo/wo) in hh	-2,16948174	1-10-2020	1-10-2022
WW-uitkering in hh	-2,42010276	5-1-2021	31-12-2022
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in hh	-4,55123364	5-1-2021	31-12-2022
AO-uitkering (80%-100%) in hh	-4,56542034	5-1-2021	31-12-2022
ANW-uitkering in hh	-5,75887517	5-1-2021	31-12-2022
Ziektewetuitkering of wachtgeld in hh	-2,89028968	5-1-2021 voor Ziektewet, Wachtgeld per 31-12-2020	31-12-2021 voor Ziektewet, 31-12-2020 voor wachtgeld.
Pensioenuitkering in hh	-0,84269372	31-12-2020	31-12-2020
Vraagkant			
Werken onder niveau in gemeente	1,16783394	1-1-2021	1-1-2022
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-5,69927572	1-1-2021	1-1-2022
Buurteffecten			
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is in gemeente o.b.v. 6-ppc gebieden	1,96024732	1-1-2021	1-1-2022
Overlast in de buurt	1,71339114	1-1-2021	1-1-2022

Model 2024 – Volumecomponent		Peildatum schatting	Peildatum actualisatie
Niet-rechthebbenden			
Alleenstaande, vermogen > € 6.295	-1,9999893	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Alleenstaande, vermogen t/m € 6.295, overwaarde boven € 53.100	-0,7349394	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Paar, vermogen boven € 12.590	-1,6368438	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Paar, vermogen tot en met € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,6759839	1-1-2021	Huishoudensdefinitie 31-12-2022, vermogen 1-1-2021
Student (mbo/hbo/wo) in hh	-2,1713849	1-10-2020	1-10-2022
WW-uitkering in hh	-2,4074744	5-1-2021	31-12-2022
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in hh	-4,5176268	5-1-2021	31-12-2022
AO-uitkering (80%-100%) in hh	-4,5511107	5-1-2021	31-12-2022
ANW-uitkering in hh	-5,7693633	5-1-2021	31-12-2022
Ziektewetuitkering of wachtgeld in hh	-2,8757766	5-1-2021, Wachtgeld en overige uitkeringen per 31-12-2020	31-12-2021 voor Ziektewet, 31-12-2020 voor wachtgeld.
Pensioenuitkering in hh	-0,8466323	31-12-2020	31-12-2020
Vraagkant			
Werken onder niveau in gemeente	1,1645874	1-1-2021	1-1-2022
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-5,6707415	1-1-2021	1-1-2022
Buurteffecten			
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is in gemeente o.b.v. 6-ppc gebieden	1,9785562	1-1-2021	1-1-2022
Overlast in de buurt	1,7138702	1-1-2021	1-1-2022
Constante	-1,7618837	n.v.t.	n.v.t.

Tabel C.2 Schattingsgewichten prijscomponent model 2024

Model 2024 – Prijscomponent	Peildatum schatting	Peildatum actualisatie

Aanbodkant			
Alleenstaande, eenouder-vader	*referentie*	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	-0,1990160	1-1-2021	31-12-2022
Eenouder-moeder, jongste kind 5+	-0,2678728	1-1-2021	31-12-2022
Paar met kinderen	-0,4865629	1-1-2021	31-12-2022
Paar zonder kinderen of overig huishouden	-0,6084713	1-1-2021	31-12-2022
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,2281498	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 18 tot 25 jaar in hh	*referentie*	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 25 tot 30 jaar in hh	-0,2617392	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 30 tot 40 jaar in hh	-0,4114491	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 40 tot 50 jaar in hh	-0,4494679	1-1-2021	31-12-2022
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in hh	-0,3650050	1-1-2021	31-12-2022
Corporatiewoning of standplaats	0,0941811	31-12-2020	31-12-2022
Herkomst (Nederland) in hh	*referentie*	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Turkije) in hh	0,0994740	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Suriname) in hh	0,0707411	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Marokko) in hh	0,1437490	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (overig Afrika) in hh	0,1589116	1-1-2021	31-12-2022
Herkomst (Midden-Oosten) in hh	0,2487783	1-1-2021	31-12-2022
HCI onbekend in hh	*referentie*	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021

Lage HCI in hh	0,1187355	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021
Middelbare/hoge HCI in hh	-0,0961001	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,0562950	Heel 2020	Heel 2020
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,0141142	Heel 2020	Heel 2021
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,0827107	Opleidingsniveau 1-10-2020, arbeidsverleden 2016 t/m 2020, heel 2020 voor gezondheidsproblemen	Opleidingsniveau 1-10-2021, arbeidsverleden 2017 t/m 2021, heel 2020 voor hoge zorgkosten en gebruik ggz-zorg, heel 2021 voor overige gezondheidsproblemen
Andere uitkering			
WW-uitkering in hh	-1,4373170	5-1-2021	31-12-2022
AO-uitkering (15-80%) in hh	-2,0493625	5-1-2021	31-12-2022
AO-uitkering (80-100%) in hh	-2,5542509	5-1-2021	31-12-2022
ANW-uitkering in hh	-1,4769721	5-1-2021	31-12-2022
Ziektewet of wachtgeld in hh	-1,6885191	5-1-2021 voor Ziektewet, 5-1-2020 voor wachtgeld	31-12-2021 voor Ziektewet, 31-12-2020 voor wachtgeld.
Pensioenuitkering in hh	-0,8706192	31-12-2020	31-12-2020
Loonkostensubsidie			
Indicator LKS	-1,8556665	5-1-2021	31-12-2022

Vraagkant			
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	0,0384636	1-1-2021	1-1-2022
Buurteffecten			
Overlast in de buurt	0,4682662	1-1-2021	1-1-2022
Constante	1,6201766	n.v.t.	N.v.t.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

"De wetenschap dat het goed is."

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2023-87
ISBN 978-90-5220-331-7

Informatie & Disclaimer
SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2023 SEO Amsterdam.
Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl

seo • economisch onderzoek